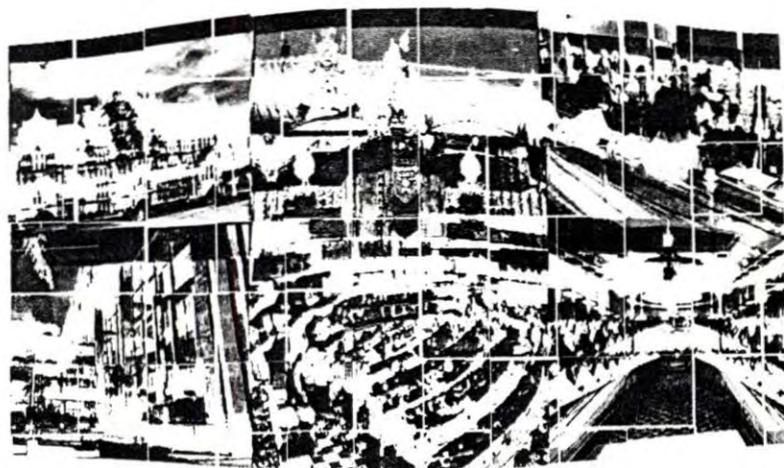




ระบบงานรัฐสภา



๗๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY



3961151876



ระบบงานรัฐสภา



เรื่อง

ระบบงานรัฐสภา

เลขประจำหนังสือ
ปีที่พิมพ์

ISBN 974-8055-78-7

พศศจิกายน 2547

จำนวนหน้า
พิมพ์ครั้งที่ 8

156 หน้า

จำนวนพิมพ์ 3,000 เล่ม

จัดทำโดย

กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
อาคารธนาкарทหารไทย ถนนพญาไท
แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0 2354 5020, 0 2354 5022

ศิลปกรรม

นายมานะ เรืองสอน

พิมพ์ที่

สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
โทร. 0 2354 5110

คำนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐสภาเป็นองค์กรที่มีความสำคัญและเป็นองค์กรที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม โดยการเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ในด้านนิติบัญญัติ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้รัฐสภามีบทบาทและหน้าที่สำคัญ คือ การออกกฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ ๆ ของประเทศ รวมทั้งการสรรหาบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ และการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง ซึ่งการดำเนินงานของฝ่ายนิติบัญญัตินั้นต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ข้อบังคับการประชุมสภา กฎหมายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จึงได้จัดทำหนังสือระบบงานรัฐสภาขึ้น เพื่อให้ท่านที่สนใจได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา และหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้สนใจ และผู้เกี่ยวข้องในวงงานรัฐสภา

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

โครงสร้างของรัฐสภา	1
อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	15
ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร	18
อำนาจหน้าที่และบทบาทของประธานสภา	26
การประชุมสภา	35
ญัตติ	46
การตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ	54
การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	67
การร่างพระราชบัญญัติ	69
การตราพระราชกำหนด	78
กระทู้ถาม	81
การเปิดอภิปรายทั่วไป	86
กรรมวิธีการ	90
เอกสิทธิ์	104
คณะกรรมการการเลือกตั้ง	107
ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	111
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	113
ศาลรัฐธรรมนูญ	11๖
ศาลปกครอง	119

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน	121
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	123
การถอดถอนจากตำแหน่ง	125
การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	128
การตรวจเงินแผ่นดิน	130



โครงสร้างของรัฐสภา

นับแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทย ได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศตลอดมา รัฐธรรมนูญที่มีมาทุกฉบับ ได้กำหนดรูปแบบของการบริหารการปกครองประเทศอยู่ในระบบรัฐสภา โดยมีหลักสำคัญในการปกครองว่า "อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย" พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล

จากหลักสำคัญของการปกครองดังกล่าว จึงได้มีการแบ่งอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการบริหารการปกครองแผ่นดินออกเป็น 3 ฝ่าย ดังนี้

1. อำนาจนิตินบัญญัติ หรืออำนาจในการตรากฎหมาย เพื่อใช้บังคับ รัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนี้
2. อำนาจบริหาร หรืออำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจนี้
3. อำนาจตุลาการหรืออำนาจในการพิพากษาอรรถคดีต่าง ๆ ศาลเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจนี้

อำนาจทั้งสามจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่จะสัมพันธ์กันในลักษณะไหน มากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ๆ ในอันที่จะกำหนดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะการณ์บ้านเมืองที่ได้ผันแปรเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังคงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยกำหนดโครงสร้างของรัฐสภาในรูปแบบของสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 400 คน

1. **สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่**มาจากการเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อ ประเภทนี้พรรคการเมืองจะดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งขึ้นพรรคละหนึ่งบัญชี ไม่เกินบัญชีละ 100 คน และยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนวันเปิดสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

รายชื่อของบุคคลในบัญชีรายชื่อจะต้อง

1. ประกอบด้วยรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่างๆ อย่างเป็นธรรม
2. ไม่ซ้ำกับรายชื่อในบัญชีที่พรรคการเมืองอื่นจัดทำขึ้น และไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
3. จัดทำรายชื่อเรียงตามลำดับหมายเลข

หากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ ให้ถือว่าไม่มีผู้ใด

ในบัญชีนั้นได้รับเลือกตั้ง และมีให้นำคะแนนเสียงดังกล่าวมารวมคำนวณเพื่อหาสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยจะเลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งเพียงบัญชีเดียวเท่านั้น และให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

วิธีคำนวณสัดส่วนคะแนนเสียงที่บัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองแต่ละพรรคได้รับ ให้คำนวณจากสัดส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะได้รับเลือกในแต่ละพรรคการเมือง ดังต่อไปนี้

(1) ให้รวมผลการนับคะแนนทั้งหมดที่พรรคการเมืองได้รับคะแนนจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น

(2) ให้นำคะแนนจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนน้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนคะแนนที่นับได้ทั้งหมด ตาม (1) หักออกโดยไม่นำมารวมคำนวณสัดส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(3) ให้นำคะแนนรวมทั้งเหลือภายหลังจากได้หักคะแนนแล้วตาม (2) ทหารด้วยหนึ่งร้อย ผลลัพธ์ที่ได้ถือเป็นจำนวนคะแนนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน

(4) ในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งแต่ละพรรคการเมืองจะพึงได้รับ ให้นำคะแนนรวมของบัญชีรายชื่อแต่ละพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนร้อยละห้าขึ้นไปหารด้วยจำนวนคะแนนเฉลี่ยตาม (3) ผลลัพธ์ที่เป็นจำนวนเต็มที่ได้รับ คือ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นได้รับ โดยเรียงลำดับจากรายชื่อแรกของบัญชีรายชื่อเป็นลำดับไป

(5) ในกรณีที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับรวมกันทุกพรรคการเมืองมีจำนวนไม่ครบหนึ่งร้อยคน ให้พรรคการเมืองที่มีผลลัพธ์ตาม (4) เป็นเศษที่มีจำนวนมากที่สุดได้รับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนเรียงตามลำดับจนกว่าจะมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองทั้งหมดได้รับรวมกันครบจำนวน 100 คน

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองที่จะได้รับตามผลการคำนวณดังกล่าวนี้ จะต้องไม่เกินจำนวนตามที่ปรากฏไว้ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นได้จัดทำขึ้น

ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้ง เรียงตามลำดับจากหมายเลขต้นบัญชีลงไปตามจำนวนสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คำนวณได้สำหรับบัญชีรายชื่อนั้น

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ประเภทนี้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน

การคำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้คำนวณจากจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 400 คน

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้นำจำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนที่คำนวณได้ มาเฉลี่ยจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดแล้ว ถ้าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ครบ 400 คน จังหวัดใดมีเศษที่เหลือจากการคำนวณมากที่สุดให้จังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก 1 คน และให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการดังกล่าวแก่จังหวัดที่มีเศษที่เหลือจากการคำนวณในลำดับรองลงมา ตามลำดับจนครบ 400 คน

จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน 1 คน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกิน 1 คน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งมีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมี โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน

จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่า 1 เขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องให้จำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นเพียงบัญชีเดียว และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นได้ 1 คน

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

การนับคะแนนกระทำโดยการนับคะแนนของทุกหน่วยเลือกตั้งรวมกัน และประกาศผลโดยเปิดเผย ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพียงแห่งเดียวในเขตเลือกตั้งนั้นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกวุฒิสภา
- (4) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วัน
- (5) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปีการศึกษา

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปี

ลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่มีให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. ตัดยาเสพติดให้โทษ
2. เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
3. เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
4. ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
5. เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

6. เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

7. เคยต้องคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

8. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

9. เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

10. เป็นสมาชิกวุฒิสภา

11. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

12. เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

13. อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

14. เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนดห้าปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

1. มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาบัญญัติ

บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

1. วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
2. เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
3. ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
4. อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

วาระในการดำรงตำแหน่ง

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

หากมีกรณีใด ๆ ที่ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่ครบ จะต้องมีการเลือกตั้งจนครบจำนวน ภายในกำหนดเวลา 45 วัน และให้สมาชิกผู้ได้รับเลือกตั้งเข้ามาอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

และเมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ในกรณีที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายใน 60 วัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

วุฒิสภา ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวน 200 คน การคำนวณจำนวนสมาชิกวุฒิสภาจะใช้การคำนวณเกณฑ์เช่นเดียวกับการคำนวณเกณฑ์จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะออกเสียงลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละ 1 คน ในกรณีที่จังหวัดใดมีสมาชิกวุฒิสภาได้มากกว่า 1 คน ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบจำนวนที่จะมีได้ในจังหวัดนั้น เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

คุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

ข. เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

ค. เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

ง. เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปีการศึกษา

จ. เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปี

บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

1. เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง
2. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วยังไม่เกิน 1 ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
3. เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง
4. เป็นบุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้
 - (1) ดิตยาเสพตติให้โทษ
 - (2) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
 - (3) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ
 - วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ
 - เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
 - อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
 - (4) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
 - (5) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
 - (6) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ

(7) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(8) เป็นข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(9) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(10) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(11) เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(12) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(13) เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

1. ถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา
2. ตาย
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

5. มีลักษณะต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกวุฒิสภา

6. เป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

7. กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 128

8. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพ ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติ หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แล้วแต่กรณี

9. ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 120 วัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

10. ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

วาระการดำรงตำแหน่ง

สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่เลือกตั้ง และอายุของวุฒิสภามีกำหนดคราวละ 6 ปี นับแต่วันที่เลือกตั้ง

เมื่ออายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งกำหนดวันเลือกตั้งภายใน 30 วัน นับแต่วันที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง

อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

โดยที่รัฐสภาเป็นองค์กรที่ถูกกำหนดขึ้นมา เพื่อให้ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ มีสมาชิกรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตและวิธีการที่รัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมสภาได้บัญญัติไว้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. **อำนาจในการตรากฎหมาย** หมายถึง อำนาจในการออกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย

เพราะการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีกฎหมายเป็นกรอบในการดำเนินการ กฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้เป็นหลักหรือแม่บทที่สำคัญ จะต้องตราขึ้นมาจากเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะแสดงออกและให้ความยินยอมในการนำกฎหมายนั้น ๆ ออกใช้บังคับ

2. **ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน** นอกจากรัฐสภาจะมีอำนาจในการตรากฎหมายแล้ว รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน อันหมายถึงการสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี หรือฝ่ายบริหารด้วยวิธีการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้คือ การตั้งกระทู้ถาม การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน และการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล อันอาจส่งผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งได้ ซึ่งนับเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ให้มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้อำนาจเกินขอบเขต จนอาจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

3. **การให้ความเห็นชอบ** เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาอีกประการหนึ่ง โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกรัฐสภา เป็นผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดินในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การให้ความเห็นชอบ ในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

3.2 การให้ความเห็นชอบ ในการสืบราชสมบัติ

3.3 การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมก่อนครบกำหนดเวลา 120 วัน

3.4 การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินหรือร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญใดที่สภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ให้ความเห็นชอบ

3.5 การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

3.6 การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศบางประเภท

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการสรรหาบุคคลในองค์กรต่าง ๆ โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ทางการเมือง เช่น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น อำนาจอธิปไตยได้ถูกแบ่งออกเป็นสามอำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อำนาจทั้งสามนี้เป็นเสมือนหนึ่งเข้าหลอมให้การปกครองได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อำนาจทั้งสามประการนี้ในรัฐธรรมนูญของไทยเราได้มีการแบ่งแยกอำนาจออกจากกันอย่างไม่เด็ดขาด คือ มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันโดยทั่วไป อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่วนอำนาจตุลาการนั้น จะมีความเป็นอิสระมากที่สุด โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ฝ่ายตุลาการมีอิสระในการพิพากษา อรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

เมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กันเช่นนี้ ทำให้อำนาจทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในเรื่องต่อไปนี้

1. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถสรรหาตัวบุคคลที่เหมาะสมเพื่อแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีได้ โดยสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก

การเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี จะต้อง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง และมติของสภา ผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีต้องมี คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ สภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความกราบบังคมทูล แต่งตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรี ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

2. การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภา

การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภานั้น รัฐธรรมนูญได้ บัญญัติให้อำนาจพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาตามมติ ของสภาให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภา โดยมี นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

3. การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้าน

การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะแต่งตั้งจาก ผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ
2. เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ
3. เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมือง ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ
4. เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดให้ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้นให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก

หน้าที่หลักของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรคือการตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์นโยบาย ตลอดจนจติดตามการบริหารงานของรัฐบาล หากเห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องก็จะสามารถตั้งกระทู้ถาม หรือยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ แต่การกระทำนี้จะต้องเป็นไปตามกติกายของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

4. การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน จะต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาภายใน 15 วัน นับแต่วันเข้ารับหน้าที่ โดยไม่มีการลงมติ ความไว้วางใจแต่อย่างใด การแถลงนโยบายนี้ เป็นไปเพื่อให้สมาชิก รัฐสภาได้ทราบว่า รัฐบาลมีนโยบายอย่างไรในการเข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน และในขณะเดียวกันรัฐบาลก็จะได้รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภาด้วย

เมื่อรัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว รัฐบาลที่เข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน จะต้องดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสาก่อนนี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันขึ้นระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพราะจะต้องปฏิบัติงานร่วมกันหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY



3961151876

5. การเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา เป็นสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรงในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้สิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น จะต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาก่อนเสมอ

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัด อยู่มีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 20 คน รับรองด้วย แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ต่อเมื่อ มีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ส่วนการเสนอร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี ไม่จำเป็นต้องมีผู้รับรองแต่อย่างใด แต่จะกระทำในรูปของมติคณะรัฐมนตรี ทุกครั้งไป

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ คณะรัฐมนตรีเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิ ริเริ่มในการเสนอร่างพระราช บัญญัติทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารเพราะ ว่าการเสนอร่างพระราชบัญญัติใด ๆ ก็ตาม จะต้องเสนอต่อสภาผู้แทน ราษฎรเพื่อพิจารณาก่อนเสมอ

6. การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

การเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ของคณะรัฐมนตรีอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ มากกว่าการตั้งกระทู้ถาม เพราะว่าการตั้งกระทู้ถามนั้นไม่มีการลงมติ แต่อย่างใด แต่การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนี้ ต้องมี การลงมติและผลของการลงมติดีอาจมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี

พ้นจากตำแหน่งได้ ถ้ามีคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจตามเกณฑ์ที่กำหนด การถ่วงดุลอำนาจโดยวิธีนี้ถือว่าเป็นมาตรการรุนแรงที่สุดที่ฝ่ายนิติบัญญัติกระทำต่อฝ่ายบริหาร

7. การตั้งกระทู้ถาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ ซึ่งจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารไว้ หมายความว่า การที่ฝ่ายบริหารจะทำสิ่งใด ๆ เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินนั้น จะต้องกระทำไปด้วยความไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะต้องคิดอยู่เสมอว่ามีผู้คอยตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่

8. การสอบสวนตราสอดส่องการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

การสอบสวนสอดส่องการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารนี้ รัฐสภาได้ทำกันในรูปการจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ขึ้น เพราะการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของประเทศมีมากมาย จะกระทำได้ยากมาก หากไม่มีการแบ่งงานกันทำอีกทั้งสมาชิกรัฐสภาก็มีมาก ดังนั้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภา

ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญและมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิก หรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำ กิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจ หน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

การสอบสวนสอดส่องการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ในรูป คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ นี้ ทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เนื่องจากคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เหล่านี้ มีอำนาจในการที่จะเรียกเอกสาร บุคคล หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการสอบสวนได้ และบางครั้งคณะกรรมการ เหล่านี้ยังรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎร เพื่อสอบสวนการดำเนินงาน ของฝ่ายบริหารด้วย

9. การให้ความเห็นชอบ

ฝ่ายนิติบัญญัติยังควบคุมฝ่ายบริหารโดยการให้ความเห็นชอบ ในด้านต่าง ๆ เช่น

9.1 การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้ อำนาจรัฐบาลในการประกาศสงครามกับประเทศอื่นได้ แต่การ ประกาศสงครามนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา รัฐบาลจะประกาศสงครามไปตามลำพังไม่ได้

9.2 การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาบางประเภท

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการทำหนังสือสัญญา ที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

อำนาจหน้าที่และบทบาทของประธานสภา

รัฐสภา ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต่างก็มีประธานของแต่ละสภา เพื่อควบคุมและดำเนินกิจการของแต่ละสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อย โดยเรียกชื่อว่า ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา ตามลำดับ

นอกจากจะมีประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา เพื่อทำหน้าที่ควบคุม และดำเนินกิจการของแต่ละสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีประธานรัฐสภา เพื่อทำหน้าที่ควบคุมและดำเนินกิจการของรัฐสภา ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

1. ประธานรัฐสภาและรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภา เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในรัฐสภา เพราะเป็นผู้บังคับบัญชากิจการงานในรัฐสภาทั้งหมด ในประเทศที่มีรัฐสภาแบบสองสภา ประธานรัฐสภาอาจมาจากประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาก็ได้ สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 91 กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา ส่วนประธานวุฒิสภา เป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1. เป็นประธานของที่ประชุมรัฐสภา
2. กำหนดการประชุมรัฐสภา
3. ควบคุมและดำเนินกิจการของรัฐสภา
4. รักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมรัฐสภา ตลอดถึงบริเวณรัฐสภา
5. เป็นผู้แทนรัฐสภาในกิจการภายนอก
6. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใดๆ
7. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ เช่น
 1. เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรี หรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง
 2. เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 3. เป็นผู้ประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 4. เป็นผู้อัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง
 5. เป็นผู้นำความกราบบังคมทูล และลงนามรับสนองพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ

6. เป็นผู้บรรจุนิติการเปิดอภิปรายทั่วไป ในที่ประชุมรัฐสภา เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา

7. เป็นผู้เสนอความเห็นเรื่องร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ฯลฯ

นอกจากนี้ประธานรัฐสภายังมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ๆ ดังนี้

1. เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา
2. เป็นประธานคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (ก.ร.)
3. เป็นประธานหน่วยประจำชาติไทยในสหภาพรัฐสภา สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก และองค์การรัฐสภาอาเซียน
4. เป็นผู้มีอำนาจบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
5. เป็นผู้มีอำนาจอนุญาต หรือสั่งให้ข้าราชการฝ่ายรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง
6. เป็นผู้นำความกราบบังคมทูล เพื่อขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ส่วนรองประธานรัฐสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานรัฐสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานรัฐสภา หรือปฏิบัติการตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา หรือมีแต่ไม่อยู่ หรือไม่

สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานรัฐสภาเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน
ประธานรัฐสภา

2. ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทน ราษฎร

ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร
จะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้รับเลือกจากสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรด้วยกันให้มาเป็นประธานและรองประธาน

ประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เป็นประธานของที่ประชุมสภา
2. ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
3. รักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมสภาตลอดถึงบริเวณสภา
4. เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก
5. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ อันเป็นประโยชน์
ต่อกิจการสภา
6. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิกฎหมายบัญญัติไว้ หรือตาม
ที่กำหนดในข้อบังคับ เช่น
 1. เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำ
ฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
 2. วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติ
เกี่ยวด้วยการเงินหรือไม่

3. อำนาจในการออกเสียงชี้ขาด
4. อำนาจหน้าที่ในการสั่งให้ปล่อยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ผู้ถูกจับหรือคุมขัง

5. เป็นผู้เสนอความเห็น เรื่องร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

6. เป็นผู้ส่งคำร้องเรื่องสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดสิ้นสุดหรือไม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย เป็นต้น

ส่วนรองประธานสภา มีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภาหรือปฏิบัติการตามที่ประธานสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภา หรือมีแต่ไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณีที่มิทรงประธานสภาสองคน ให้รองประธานสภาคนที่หนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา ถ้าวรองประธานสภาคนที่หนึ่งไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา

3. ประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา

ประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภา จะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกจากสมาชิกวุฒิสภาด้วยกัน ให้มาเป็นประธานและรองประธาน

ประธานวุฒิสภา มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมและดำเนินกิจการของวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

2. เป็นประธานของที่ประชุม

3. รักษาความสงบเรียบร้อยในที่ประชุมวุฒิสภา ตลอดถึงบริเวณที่ประชุมวุฒิสภา

4. เป็นผู้แทนวุฒิสภาในกิจการภายนอก

5. แต่งตั้งกรรมการเพื่อดำเนินกิจการใด ๆ

6. อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่มิถกกฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งแบ่งเป็นอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

6.1 อำนาจในการออกเสียงชี้ขาด

6.2 อำนาจหน้าที่ในการสั่งให้ปล่อยสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกจับหรือคุมขัง

6.3 เป็นผู้ส่งคำร้องเรื่องสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดสิ้นสุดหรือไม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

เป็นต้น

ส่วนรองประธานวุฒิสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานวุฒิสภาในกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของประธานวุฒิสภา หรือปฏิบัติการตามวิระธานวุฒิสภามอบหมาย

ในกรณีที่ไม่มีประธานวุฒิสภาหรือประธานวุฒิสภาไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในกรณีที่มีรองประธานวุฒิสภาสองคน ให้รองประธานวุฒิสภาคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา

ถ้าทั้งประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภาคคนทีหนึ่งไม่มีหรือไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานวุฒิสภาคคนที่สองเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานวุฒิสภา

บทบาทของประธานสภา

บทบาทของประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภา มีลักษณะที่สำคัญ ๆ คล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

1. บทบาทในการควบคุมและดำเนินกิจการของสภาให้เป็นไปโดยเรียบร้อย

บทบาทของประธานสภาในการดำเนินการประชุม เป็นบทบาทที่สำคัญที่สุด เพราะประธานสภาต้องเป็นผู้รักษาระเบียบข้อบังคับในการประชุมสภา จัดลำดับ และควบคุมการอภิปรายของสมาชิกสภา ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการจัดประเด็น มีความรอบรู้และเมตตาในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมแล้ว ประธานสหายังต้องมีบุคลิกภาพอื่น ๆ อีกด้วย เช่น มีความสง่าง่าเผย นาคเรพนัถือในหมู่สมาชิกสภา มีความละเอียดรอบคอบ และมีความเที่ยงธรรม เป็นต้น

2. บทบาทในด้านต่างประเทศ

ประธานสภา เป็นผู้มืบทบาทสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยต้องมีความสัมพันธ์กับ

ทุกประเทศและทุกลัทธิการเมือง การปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา ในการไปร่วมประชุมองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ การไปเยือน และดูงานตามคำเชิญของประธานสภา และบุคคลสำคัญของต่างประเทศ และการให้การรับรองคณะทูตานุทูต และบุคคลสำคัญจาก ต่างประเทศย่อมจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทย กับต่างประเทศ

3. บทบาทในด้านการเมือง

ประธานสภา มีบทบาทสำคัญในด้านการเมือง ดังจะเห็นได้จาก อำนาจหน้าที่ของประธานสภา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้นประธานสภายังมีบทบาทในการติดต่อประสานงานกับ ฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้สามารถร่วมมือในการทำงานที่เกี่ยวข้องกันได้ด้วย ดี การแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองของประธานสภาต่อสื่อมวลชน การรับเชิญไปบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีและ เป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา

4. บทบาทในด้านการบริหาร

ประธานรัฐสภา มีบทบาทในการบริหารกิจการของรัฐสภา ให้เป็น ไปโดยเรียบร้อย มีประสิทธิภาพทั้งในด้านสถานที่ทำงาน บุคลากร และระบบการทำงานของรัฐสภา ประธานรัฐสภานอกจากจะมีความ รู้ความสามารถ และแม่นยำในข้อกฎหมายแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้มี

ความสามารถในการบริหารงานอีกด้วย

ส่วนประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่และบทบาทในการบริหารกิจการของวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร ทั้งในด้านสถานที่ เจ้าหน้าที่ที่จะช่วยทำงานและระบบการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประชุมสภา

การประชุมสภา มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการประชุมโดยทั่วไป นับแต่ลักษณะการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม หัวข้อเรื่องที่ประชุม การอภิปราย และการลงมติในเรื่องที่ประชุม

การประชุมสภา จะแบ่งตามประเภทของสมาชิกรัฐสภา ในกรณี ที่รัฐสภาประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การประชุม จะแบ่งเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา และ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา ซึ่งจะประชุมได้เฉพาะในระหว่าง สมัยประชุมของสภาเท่านั้น

โดยปกติการประชุมสภาจะต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่จะมีความจำเป็น โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือทั้งสอง สภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาที่มี อยู่รวมกัน แล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ

ในการดำเนินการประชุมสภา ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสภาผู้แทน ราษฎร การประชุมวุฒิสภา และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา จะแบ่ง การดำเนินการประชุมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมการก่อนการประชุม
2. การดำเนินการประชุม
3. การดำเนินการภายหลังการประชุมสภา

1. การเตรียมการก่อนการประชุม

1. **ความพร้อมด้านบุคคล** โดยจัดเตรียมบุคลากรผู้มีความรู้และความชำนาญ สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็ว ถูกต้อง และรู้ธรรมเนียมปฏิบัติในการประชุมสภาเป็นอย่างดี เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การนับคะแนนเสียง ติดตามมติของที่ประชุม จัดทำบันทึกการประชุม ควบคุมเครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน บันทึกเทปการอภิปราย เดินหนังสือให้แก่สมาชิกในห้องประชุม จดขวเลข ตลอดจนจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องผู้เข้าฟังการประชุมสภา ตลอดจนดูแลเรื่องความปลอดภัยและความเรียบร้อยในบริเวณสภา

2. **ความพร้อมด้านสถานที่ประชุม** เนื่องจากเป็นการประชุมระดับประเทศ ความพร้อมเรื่องสถานที่ประชุมเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบความเรียบร้อยของสถานที่ประชุม ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องประชุมทุกครั้งก่อนที่จะมีการประชุม และในขณะประชุม

3. **ความพร้อมทางด้านเอกสารและอุปกรณ์การประชุม** เอกสารที่ใช้ในการประชุมสภา ได้แก่ หนังสือนัดประชุม ระเบียบวาระการประชุม เอกสารประกอบการพิจารณา เช่น ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติ ขอบังคับการประชุม รัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการประชุม เช่น เครื่องลงคะแนนเสียง เบี้ยหีบบัตร ฯลฯ จะต้องจัดเตรียมให้พร้อมอยู่เสมอ

3.1 หนังสือนัดประชุมสภา หมายถึงเอกสารการกำหนดเวลาประชุมสภา ซึ่งเลขานุการสภาผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการ

ของที่ประชุมสภา จะเป็นผู้นัดตามคำสั่งของประธานสภา การนัดประชุมสภาจะต้องดำเนินการตามข้อบังคับการประชุมที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเท่านั้น และโดยทั่วไปการนัดประชุมจะต้องทำเป็นหนังสือเว้นแต่เมื่อได้บอกนัดครั้งต่อไปในที่ประชุมแล้ว การนัดประชุมจะต้องนัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน แต่ประธานสภาจะนัดเร็วกว่านั้นก็ได้เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน และในการส่งหนังสือนัดประชุมมักจะต้องส่งระเบียบวาระการประชุม กับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อมด้วย

3.2 การจัดระเบียบวาระการประชุม หมายถึงการจัดลำดับเรื่องราวที่จะต้องพิจารณากันในที่ประชุมสภา โดยประธานของสภานั้นจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัด และที่ประชุมจะพิจารณาได้เฉพาะเรื่องที่มีอยู่ในระเบียบวาระการประชุมเท่านั้น โดยพิจารณาตามลำดับระเบียบวาระที่จัดไว้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

การจัดระเบียบวาระการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร จะจัดลำดับ ดังนี้

- (1) กระทู้ถาม
- (2) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (3) รับรองรายงานการประชุม
- (4) เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (5) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (6) เรื่องที่เสนอใหม่
- (7) เรื่องอื่น ๆ

ส่วนการจัดระเบียบวาระประชุมของวุฒิสภาจะจัดลำดับคล้ายคลึงกับสภาผู้แทนราษฎร แตกต่างกันตรงที่กระทู้ถามของวุฒิสภาจะจัดไว้ในลำดับที่ 3

3.3 การจัดระเบียบวาระการประชุมเรื่องด่วน ประธานสภา อาจจัดระเบียบวาระการประชุมเรื่องด่วนได้ใน 2 กรณี คือ

ก. เมื่อประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนจะจัดไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุมก็ได้

ข. เมื่อคณะรัฐมนตรี ขอให้จัดเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุม

ถึงแม้ข้อบังคับการประชุมสภา จะกำหนดว่าประธานสภาจะจัดเรื่องด่วนไว้ในลำดับใดของระเบียบวาระการประชุมก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วในทางปฏิบัติ ประธานสภาจะจัดเรื่องด่วนไว้ในระเบียบวาระประชุมต่อจากระเบียบวาระลำดับที่ (2) รับรองรายงานการประชุม

2. การดำเนินการประชุม

หลังจากนัดประชุมเรียบร้อยแล้ว สภาจะต้องดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระที่กำหนดไว้ และในการดำเนินการประชุมไม่ว่าจะเป็นการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การประชุมวุฒิสภา หรือการประชุมร่วมกันของรัฐสภา จะต้องกระทำในระหว่างสมัยประชุมเท่านั้น

สมัยประชุม หมายถึง กำหนดเวลาในรอบหนึ่งปีที่ให้รัฐสภาทำการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ทางด้านนิติบัญญัติ สมัยประชุมมี 2 ประเภท ได้แก่

1. **สมัยประชุมสามัญของรัฐสภา** ในปีหนึ่ง ๆ ให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา 2 สมัย

1.1 **สมัยประชุมสามัญทั่วไป** เป็นสมัยประชุมที่มีขึ้นภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป โดยจะถือวันประชุมครั้งแรกที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญทั่วไป ซึ่งสมัยประชุมนี้รัฐสภาจะพิจารณาเรื่องใด ๆ ก็ได้

1.2 **สมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ** ในสมัยประชุมนี้รัฐสภาจะดำเนินการประชุมได้เฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การอนุมัติพระราชกำหนด การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง การตั้งกระทู้ถาม และการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเรื่องอื่นใดด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด ในกรณีที่การเริ่มประชุมครั้งแรกมีเวลาจนถึงสิ้นปีปฏิทินไม่ถึง 150 วัน จะไม่มีการประชุมสามัญนิติบัญญัติสำหรับปีนั้นก็ได้

กำหนดเวลาในสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๗ มีกำหนดเวลา 120 วัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

ส่วนการปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลา 120 วัน จะกระทำได้อีกแต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา ซึ่งกระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

2. สมัยประชุมวิสามัญ หมายถึง การเปิดประชุมนอกสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา ซึ่งจะกระทำได้ 2 กรณี คือ

2.1 พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ

2.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

วันเวลาประชุม ในสมัยประชุมหนึ่ง ๗ สภาจะต้องกำหนดวันเวลาประชุมในสมัยนั้น ๗ โดยสภาผู้แทนราษฎรจะกำหนดก่อน ซึ่งโดยทั่วไปอาจมีมติให้ประชุมสัปดาห์ละ 1 วัน หรือสัปดาห์ละ 2 วัน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรกำหนดวันประชุมแล้ว วุฒิสภามักจะกำหนดวันประชุมให้สอดคล้องกับสภาผู้แทนราษฎร

องค์ประชุม หมายถึง จำนวนต่ำสุดของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม สภาตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ บัญญัติให้องค์ประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรจะต้องมี สมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของแต่ละสภา เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถาม ให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ใน ข้อบังคับเป็นอย่างอื่นได้

ประธานของที่ประชุม หมายถึง ผู้ที่นั่งบัลลังก์เป็นประธานใน ขณะที่มีการประชุมสภา โดยปกติแล้วจะเป็นตัวประธานสภาเอง ซึ่ง หมายถึง ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทน ราษฎร แต่บางกรณีประธานสภาอาจไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้ รองประธานสภาจะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ แทนประธานสภาในขณะนั้นย่อมถือว่าเป็นประธานของที่ประชุม

เลขานุการที่ประชุมสภา ผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุม สภาผู้แทนราษฎร และรัฐสภา ได้แก่ เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำของสำนักงานเลขานุการสภา ผู้แทนราษฎร ส่วนผู้ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการของที่ประชุมวุฒิสภา ได้แก่ เลขานุการวุฒิสภา ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการประจำของ สำนักงานเลขานุการวุฒิสภา

การอภิปราย ในการประชุมสภาจะต้องมีการอภิปรายระหว่างสมาชิก ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นหัวใจของการประชุมสภา เพราะการอภิปรายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอธิบายเหตุผลในทำนองปรึกษาหารือกันอย่างละเอียดรอบคอบ การอภิปรายจะมีขึ้นได้เมื่อมีผู้เสนอญัตติขึ้นมาและมีการถามมตักันในสภา ทั้งนี้ไม่รวมถึงการถามตอบกระทู้ การแถลงการณ์ของรัฐมนตรี และการที่สมาชิกขอแถลง หากผู้ใดประสงค์จะอภิปรายต้องยกมือขึ้นพันศิระะ เมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าวกับประธานเท่านั้น

การลงมติ คือ การหาข้อยุติในปัญหาใดปัญหาหนึ่งหรือญัตติใดญัตติหนึ่ง การหาข้อยุติในการประชุมสภานั้น โดยทั่วไปข้อบังคับการประชุมของสภา จะได้กำหนดไว้ว่าให้มีการลงมติดังกล่าวภายหลังการอภิปรายได้สิ้นสุดลง โดยประธานสภาจะถามความเห็นและให้ที่ประชุมลงมติ ซึ่งสมาชิกคนหนึ่งมีสิทธิออกเสียงได้หนึ่งเสียง

การออกเสียงลงคะแนน แบ่งได้เป็น 2 กรณี

1. **การออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผย** มีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1.1 ใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธานกำหนด หากเครื่องออกเสียงลงคะแนนขัดข้อง ให้เปลี่ยนเป็นวิธีการตามที่ประธานกำหนด

1.2 เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคน ตามวิธีที่ประธานกำหนด

การออกเสียงลงคะแนนตามวิธีนี้ ประธานจะเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่า 6 คน เป็นผู้ตรวจนับคะแนน

การออกเสียงลงคะแนนโดยทั่วไปให้ใช้วิธีตามข้อ 1.1 จะใช้วิธีตามข้อ 1.2 ได้ต่อเมื่อสมาชิกเสนอญัตติและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่

เมื่อมีการออกเสียงลงคะแนนโดยใช้เครื่องออกเสียงลงคะแนนตามที่ประธานกำหนดแล้วถ้าสมาชิกร้องขอให้มีการนับใหม่ โดยมีผู้รับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคน ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่และให้เปลี่ยนวิธีการลงคะแนนเป็นวิธีเรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษร ให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด เว้นแต่คะแนนเสียงต่างกันเกินกว่ายี่สิบห้าคะแนนจะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่ไม่ได้

เมื่อได้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยการเรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรแล้วจะขอให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่อีกไม่ได้

2. **การออกเสียงลงคะแนนลับ** จะกระทำได้ในกรณีที่สมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน

การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

2.1 เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย X ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย O

2.2 วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

3. การดำเนินการภายหลังการประชุมสภา

เมื่อการประชุมสภาแต่ละครั้งเสร็จสิ้นลง สิ่งที่จะต้องดำเนินการภายหลังการประชุมสภา คือ การทำบันทึกการประชุม การทำรายงานการประชุมสภาและการยื่นยันมติ

1. บันทึกการประชุมสภา คือ การจัดทำบันทึกเกี่ยวกับสาระสำคัญของผลการพิจารณาในที่ประชุมสภา เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานของทางราชการ สำหรับค้นคว้าอ้างอิง และเพื่อเผยแพร่ให้ส่วนราชการประชาชน และสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ทราบถึงผลการดำเนินการในการประชุมสภาแต่ละครั้ง

2. รายงานการประชุมสภา เป็นการจดบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ในการประชุมสภาทุกคำพูด ตั้งแต่เริ่มประชุมจนกระทั่งเลิกประชุมในแต่ละครั้ง รายงานการประชุมจึงนับว่าเป็นเอกสารทางราชการที่สามารถใช้เป็นหลักฐานการค้นคว้าอ้างอิงในทางประวัติศาสตร์

รายงานการประชุมสภามี 2 ลักษณะ

2.1 รายงานการประชุมสภาที่เป็นการเปิดเผย

2.2 รายงานการประชุมลับ

สำหรับรายงานการประชุมลับ สภาอาจมีมติให้จดยางานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้เลขานุการบันทึกเหตุการณ์ไว้

3. การยินยอมมติ หมายถึงการยินยอมในข้อตกลงที่สภายอมรับแล้ว ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมโดยทั่วไปจะกำหนดให้เลขานุการสภามีหน้าที่ยินยอมมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง การยินยอมมตินี้จะกระทำภายหลังการประชุมสภาในแต่ละครั้ง ซึ่งโดยทั่วไปการยินยอมมติจะกระทำในเรื่องต่อไปนี้

3.1 การยินยอมมติ ในเรื่องการแต่งตั้งบุคคลเพื่อแจ้งให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งทราบถึงมติของที่ประชุมสภาว่า ผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด

3.2 การยินยอมมติในเรื่องผลการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อแจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

ญัตติ

ญัตติ คือ ข้อเสนอใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้สภาลงมติ หรือวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้ปฏิบัติอย่างไร

ซึ่งในการเสนอเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณานั้น จะต้องเสนอเป็นญัตติ ญัตติเปรียบเสมือนกลไกอย่างหนึ่งในการดำเนินงานของรัฐสภา เพราะญัตติทุกเรื่องย่อมมีจุดมุ่งหมายอยู่ในตัว อันทำให้รู้ถึงประโยชน์หรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วย ญัตติจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของรัฐสภา โดยสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. **เป็นกลไกในการตรากฎหมาย** กฎหมายที่เสนอต่อรัฐสภา เพื่อพิจารณานั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เสนอโดยฝ่ายบริหาร หรือ ฝ่ายนิติบัญญัติ จะต้องเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติ อันเป็นญัตติที่จะก่อให้เกิดผลเป็นกฎหมายใช้บังคับต่อไป

2. **เป็นกลไกในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน** การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถกระทำได้คือ การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคล อันเป็นวิธีการควบคุมที่เด็ดขาด ซึ่งจะมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่ง การเสนอญัตติดังกล่าวนับเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

3. เป็นกลไกในการประชุมสภา ในการประชุมสภานั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงในการดำเนินงานของสภาร่วมกัน สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมย่อมต้องการการประชุมที่มีประสิทธิภาพและมุ่งหวังความสำเร็จอย่างเป็นประชาธิปไตย ญัตติจึงเข้ามามีส่วนเป็นกลไกเพื่อให้การประชุมสภาบรรลุความมุ่งหมาย โดยญัตติต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการประชุมจะนำมาซึ่งความสะดวก สามารถรักษาผลประโยชน์ของสภาปกป้องการฉวยโอกาสและสร้างความเป็นประชาธิปไตย ลักษณะการเสนอญัตติ โดยปกติจะกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาทุกฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่จะจำแนกออกเป็น 2 ประเภท

ลักษณะการเสนอญัตติ

1. ญัตติที่เสนอด้วยวาจา ญัตติที่สามารถเสนอได้ด้วยวาจานั้น จะต้องเป็นญัตติซึ่งข้อบังคับการประชุมกำหนดไว้ว่าให้เสนอด้วยวาจาได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญัตติที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติในการประชุมสภา เพื่อช่วยให้การพิจารณาญัตติหลักสำเร็จลง อันได้แก่

- (1) ญัตติขอปรึกษาหรือให้พิจารณาเป็นเรื่องด่วน
- (2) ญัตติขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม
- (3) ญัตติขอให้ลงมติให้จดยางงานการประชุมลับครั้งใด

ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน

(4) ญัตติขอให้ลงมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดินที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการประชุม

- (5) ญัตติขอแปรญัตติเฉพาะเรื่องที่มีใช้ร่างพระราชบัญญัติ
- (6) ญัตติขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน
- (7) ญัตติขอให้ส่งปัญหาใดไปยังคณะกรรมการธิการเพื่อพิจารณา
- (8) ญัตติขอให้บุคคลใดส่งเอกสารหรือมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
- (9) ญัตติขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
- (10) ญัตติขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือการพิจารณา
- (11) ญัตติขอให้ปิดอภิปราย
- (12) ญัตติขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาหรือพิจารณา
- (13) ญัตติเสนอวิธีลงคะแนนเสียงในการออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยหรือลับ
- (14) ญัตติขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ โดยคณะกรรมการที่สภาตั้งหรือกรรมการเต็มสภา
- (15) ญัตติขอให้งดใช้ข้อบังคับการประชุมข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด หรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี
- (16) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

2. **ญัตติที่เสนอเป็นหนังสือ** โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ญัตติต้องเสนอเป็นหนังสือ ซึ่งญัตติที่กำหนดให้เสนอเป็นหนังสือนี้มักจะเป็นญัตติที่สำคัญ เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสนำไปศึกษาล่วงหน้า อันมี

ลักษณะเป็นนิติหลักในตัวนิตินั้นเอง ได้แก่

- (1) นิติร่างพระราชบัญญัติ
- (2) นิติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
- (3) นิติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

รัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

- (4) นิติขอเปิดอภิปรายทั่วไป
- (5) นิติขอให้วินิจฉัยให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพ
- (6) นิติขอให้ปล่อยสมาชิกผู้ถูกคุมขัง
- (7) นิติขอให้สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง
- (8) นิติขอให้วินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

- (9) นิติขอให้ประชุมลับ
- (10) นิติขอให้คณะกรรมการกระทำกิจการ หรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา

(11) นิติขอให้ยกร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งต้องยับยั้งไปขึ้นพิจารณาใหม่

- (12) นิติตีความรัฐธรรมนูญ
- (13) นิติตีความข้อบังคับการประชุม
- (14) นิติแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- (15) นิติตีความ
- (16) นิติทั่วไปหรือนิติธรรมดา

ผู้มีสิทธิเสนอญัตติ

บุคคลที่มาร่วมประชุมในองค์การนิติบัญญัตินั้น ประกอบด้วย บุคคลหลายฝ่าย ฝ่ายนิติบัญญัติได้แก่สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายบริหารได้แก่ คณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ยังประกอบด้วยบุคคลภายนอก ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมาธิการวิสามัญ และผู้ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้ชี้แจงข้อเท็จจริงหรือตอบข้อซักถามของสมาชิก แต่บุคคลที่มีสิทธิเสนอญัตติได้จะมีแต่สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกนั้นแม้จะมีข้อเสนอที่ดียังไรก็ไม่อาจเสนอญัตติให้สภาพิจารณาได้ เพราะถือว่ามีสมาชิกสภาเป็นตัวแทนของประชาชนทำหน้าที่อยู่แล้ว และในบรรดาผู้มีสิทธิเสนอญัตตินั้นก็มีใช้ว่าจะสามารถเสนอญัตติทุกญัตติได้ การเสนอญัตติจะต้องกระทำตามที่รัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเท่านั้น

การพิจารณาญัตติของสภานั้น สมาชิกทุกคนมีสิทธิที่จะอภิปรายแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้เสนอญัตติหรือรับรองญัตติก็ตาม แต่โดยทั่วไปข้อบังคับการประชุมจะกำหนดไว้ให้ผู้เสนอญัตติได้รับการพิจารณาให้อภิปรายก่อน

จำนวนผู้เสนอญัตติ

จำนวนผู้เสนอญัตติเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งในการเสนอญัตติ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การเสนอญัตติใด ๆ สามารถเสนอได้โดยผู้เสนอ

หนึ่งคนขึ้นไป แต่ผู้ตติบางผู้ตติกำหนดจำนวนผู้เสนอขั้นต่ำไว้ว่าจะต้องมีจำนวนเท่าใด เช่นผู้ตติการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกำหนดจำนวนสมาชิกผู้เสนอเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเป็นต้น จำนวนผู้เสนอผู้ตตินี้ไม่มีการจำกัดจำนวน คงกำหนดไว้เฉพาะจำนวนขั้นต่ำสุด ส่วนจำนวนเขตแดนชั้นสูงมิได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้ที่เข้าชื่อเสนอผู้ตติทุกคนจะมีฐานะเป็นผู้เสนอผู้ตติเท่าเทียมกัน

ผู้รับรองผู้ตติ

ในการเสนอผู้ตติเพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณานั้น โดยทั่วไปจะต้องมีผู้รับรองผู้ตติ การรับรองผู้ตติเป็นการแสดงให้เห็นว่ามีผู้อื่นสนใจและประสงค์จะให้มีการพิจารณาผู้ตตินั้น สมาชิกของสภาทุกคนเป็นผู้มีสิทธิรับรองผู้ตติซึ่งตนไม่ได้เป็นผู้เสนอได้ ในการเสนอผู้ตติต่อที่ประชุมสภาโดยทั่วๆ ไปนั้นจะกำหนดให้มีผู้รับรองไม่น้อยกว่า 5 คน แต่ถ้ามีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับการประชุมสภา กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นก็จะต้องดำเนินการตามบทบัญญัตินั้น มิฉะนั้นผู้ตตินั้นจะต้องตกไป

การแก้ไขเพิ่มเติมผู้ตติ

เมื่อได้เสนอผู้ตติไปแล้ว ถ้าผู้เสนอผู้ตติพิจารณาเห็นว่าผู้ตติที่ได้เสนอไปนั้นมีบางส่วนควรแก้ไขเพิ่มเติม อาจจะเป็นข้อมูลที่มิถูกต้อง

หรือการใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม หรือแม้กระทั่งต้องการจะเปลี่ยนประเด็นสำคัญในญัตติ หากญัตตินั้นประธานสภาฯยังไม่ได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอญัตติย่อมจะขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตตินั้นได้ แต่หากประธานสภาฯสั่งบรรจุญัตตินั้นเข้าระเบียบวาระประชุมแล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมจะกระทำได้เมื่อได้รับความยินยอมจากที่ประชุม ซึ่งส่วนใหญ่ที่ประชุมจะให้ความยินยอม เพราะเป็นเพียงการแสดง ความยินยอมให้แก้ไขข้อความในญัตติให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้เสนอญัตติเท่านั้น มิได้แสดงว่าที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับข้อความที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมนั้น เมื่อถึงการพิจารณาญัตติส่วนที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม สมาชิกในที่ประชุมอาจจะขอแปรญัตติเป็นอย่างอื่นก็ได้

การพิจารณาญัตติ

ญัตติต่าง ๆ เมื่อเสนอโดยถูกต้องแล้ว ประธานสภาฯก็จะนำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมตามกระบวนการพิจารณาญัตติแต่ละชนิด

ก. การอภิปราย ในการแปรญัตตินั้น ประธานสภาฯจะเปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สนับสนุนหรือคัดค้านในประเด็นของญัตติ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจร่วมกัน ทั้งนี้การอภิปรายจะต้องกระทำภายใต้ระเบียบข้อบังคับการประชุมของสภาฯที่ได้วางไว้

ข. การแปรญัตติ คือการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลง คำหรือข้อความหรือรายละเอียดในญัตติ โดยยังคงประเด็นของญัตติ ไว้ตามเดิม คำหรือข้อความที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นเรียกว่าคำแปรญัตติ

การแปรญัตติมีประโยชน์มาก เพราะเป็นการทำให้สภาได้ข้อ ตกลงที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของที่ประชุมก่อนจะลงมติ หากไม่เปิดโอกาสให้มีการแปรญัตติก็จะทำให้การพิจารณาญัตติต่าง ๆ ไม่คล่องตัว เพราะที่ประชุมอาจจะไม่เห็นด้วยกับญัตตินั้น เพียง เพราะคำหรือข้อความบางตอนเท่านั้น หรือที่ประชุมอาจจำเป็นต้องเห็น ด้วยกับญัตตินั้น ทั้ง ๆ ที่ต้องการคำหรือข้อความที่เหมาะสมกว่านั้น

การแปรญัตติกระทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเติมคำหรือข้อความ
2. การตัดคำหรือข้อความ
3. การเปลี่ยนคำหรือข้อความ

ค. การลงมติหรือการออกเสียงลงคะแนน เมื่อการ อภิปรายในญัตตินั้น ๆ สิ้นสุดลง ประธานสภาจะขอมติจากที่ประชุม ตามวิธีการที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับการประชุมสภาได้กำหนดไว้ เมื่อสมาชิกลงมติเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการนับคะแนนเสียงและ ประธานสภาจะประกาศมติต่อที่ประชุมทันที เพื่อที่ประชุมจะได้ ทราบผลของการพิจารณาญัตตินั้น ว่าผ่านการพิจารณาของสภาหรือ ตกไป

การตราพระราชบัญญัติ หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ คือ กระบวนการหรือขั้นตอนในการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ จนมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย

ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 169 และ 170 ได้บัญญัติว่า การเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเสนอได้ ก็แต่โดย

- (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (2) คณะรัฐมนตรี
- (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ แต่จะเสนอได้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และเรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

การเสนอร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้ เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่า 20 คน รับรอง

ส่วนร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายถึง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) การตั้งขึ้น ยกเลิก ลด เปลี่ยนแปลง แก้ไข ผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(2) การจัดสรร รับ รักษา หรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(3) การกู้เงิน การค้ำประกัน หรือการใช้เงินกู้

(4) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะ เป็นผู้วินิจฉัย

กระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณา เป็น 3 วาระ ดังนี้

วาระที่ 1 เป็นการพิจารณาหลักการทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าสมควรจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ นั้น

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาและการลงมติดังกล่าว สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมการพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และในชั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน แต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติม และประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระงับการพิจารณาไว้ก่อน และภายใน 15 วัน นับแต่วันที่มีการวินิจฉัยดังกล่าว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะ

กรรมาธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคนะ เป็นผู้วินิจฉัย ถ้าที่ประชุมร่วมกันวินิจฉัยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ห้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎร ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ 2 แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใด ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

วาระที่ 2 เป็นการพิจารณาในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมการที่สภาตั้งหรือคณะกรรมการเต็มสภา

ตามปกติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา จะกระทำได้อต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมอนุมัติ

ก. คณะกรรมาธิการที่สภาตั้ง ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมาธิการที่สภาตั้งนั้น สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมาธิการสามัญ หรือคณะกรรมาธิการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติขึ้นคณะกรรมาธิการที่สภาตั้งนั้น ถ้าสมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมาธิการภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติเพิ่มมาตราขึ้นใหม่ หรือตัดทอน หรือแก้ไขมาตราเดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎร จะต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 105 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบและให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณดังกล่าวนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่าย ซึ่งมีใช้รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เงินสงฆ์ต้นเงินกู้
- (2) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (3) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นโดยแสดงร่างเดิม และการแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่า ได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติมติของคณะกรรมการเกี่ยวกับค่าแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนค่าแปรญัตติของผู้แปรญัตติหรือมีการสงวนความเห็นของกรรมการก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราและให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนค่าแปรญัตติหรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะลงมติเป็นอย่างอื่น

ข. กรรมการเต็มสภา ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกรรมการเต็มสภา ให้ถือว่า สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมการ และประธานของที่ประชุมเป็นประธานคณะกรรมการด้วย

การพิจารณาโดยคณะกรรมการเต็มสภา เป็นการพิจารณาชั้นคณะกรรมการและการพิจารณาของสภาในวาระที่ 2 เรียงตามลำดับมาตรการรวมกันไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ได้

วาระที่ 3 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่ 3 นี้ จะไม่มีการอภิปราย และให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ในกรณีที่สภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป แต่ในกรณีที่สภามีมติให้ความเห็นชอบให้ประธานสภาดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อวุฒิสภาต่อไป

หากร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่เห็นชอบเป็นร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และคะแนนที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คณะรัฐมนตรีอาจขอให้รัฐสภาประชุมร่วมกันเพื่อมีมติอีกครั้ง หากรัฐสภามีมติเห็นชอบให้ตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนเท่ากันตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภารายงานและเสนอผลการพิจารณาต่อรัฐสภา หากรัฐสภามีมติเห็นชอบให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยต่อไป แต่ถ้ารัฐสภามีมติไม่ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญของวุฒิสภา

วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอมานั้นให้เสร็จภายใน 60 วัน แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องทางการเงิน จะต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งต้องไม่เกิน 30 วัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ ภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณนั้น

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของวุฒิสภากจะพิจารณาเป็น 3 วาระ เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎร

กรณีวุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าวุฒิสภาลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่มีการแก้ไขก็ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นจากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าวุฒิสภาลงมติในวาระที่ 1 หรือวาระที่ 3 ไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา 180 วัน ได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินสภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิม หรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้วให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

หากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา แต่ถ้าเป็นกรณีอื่นให้แต่ละสภาดังบุคคลซึ่งเป็น หรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และให้คณะกรรมการร่วม

กันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว แสดงว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

แต่ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้ว ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา 180 วันได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ถ้าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิม หรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย

ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภาหรือเมื่อพ้น 90 วันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษา ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่า พระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

1. การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก

1.1 คณะรัฐมนตรี

1.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

1.3 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเสนอหรือร่วมกันเสนอญัตติ ดังกล่าว พรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัดจะต้องมีมติให้เสนอได้ และญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้

2. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ

3. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 1 ขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

4. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 2 ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

5. เมื่อการพิจารณาในวาระที่ 2 เสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่ 3 ต่อไป

6. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 3 ชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

7. เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ แต่หากพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นใหม่ ถ้ารัฐสภามีมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

การยกร่างพระราชบัญญัติ

ในระบอบรัฐสภาบรรดาพระราชบัญญัติที่จะมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้นั้นจะต้องผ่านการพิจารณา และได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อนจึงจะนำไปประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ แต่บรรดาพระราชบัญญัติที่รัฐสภาจะพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้น จะต้องมียุ้ยกร่างขึ้นโดยรวบรวมเจตนารมณ์ต่าง ๆ ในเรื่องที่จะคิดจะบัญญัติเป็นกฎหมายนั้นมาเรียบเรียงขึ้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ

ในการยกร่างพระราชบัญญัตินั้น ย่อมต้องมีหลักเกณฑ์อันพึงยึดถือไม่ใช่ว่าจะเขียนขึ้นได้ตามอำเภอใจ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดการสับสนหรือขัดกันเองในตัวกฎหมาย ทำให้ไม่เหมาะแก่การใช้ และอาจจะไม่ถูกหลักแห่งความยุติธรรม

การยกร่างพระราชบัญญัติ หมายถึง การเขียนข้อความในรูปร่างของพระราชบัญญัติ เพื่อเสนอให้รัฐสภาพิจารณาว่าจะประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัตินั้นหรือไม่ หรือควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างพระราชบัญญัตินั้นประการใด และเพราะเหตุที่ยังไม่ยุติที่ผู้ร่างนี้เองจึงใช้คำว่า "ร่าง"

รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติ

รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติ ที่ถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะที่ได้ทำตามอย่างกันมา โดยยึดถือกฎหมายฉบับเก่าเป็นหลักและพัฒนาขึ้นตามเหตุผลของผู้ร่างและการยอมรับของสภา แบบของร่างพระราชบัญญัติส่วนใหญ่จะมีลักษณะลอกเลียนมาจากกฎหมายของต่างประเทศ โดยนำมาปรับปรุงเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสะดวกในการใช้รูปแบบของร่างพระราชบัญญัติที่เราถือปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ก. ตัวร่างพระราชบัญญัติ
- ข. ส่วนประกอบของร่างพระราชบัญญัติ
- ค. ส่วนประกอบในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ก. **ตัวร่างพระราชบัญญัติ** รูปแบบของตัวร่างพระราชบัญญัติ มีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อร่างพระราชบัญญัติ
- (2) พระปรมาภิไธย
- (3) วันที่ทรงลงพระปรมาภิไธย
- (4) ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายเป็นพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์
- (5) คำปรารภ

(6) ข้อความที่แสดงให้เห็นว่า การออกกฎหมายของรัฐสภาได้กระทำในนามของพระมหากษัตริย์

(7) มาตรา 1 กล่าวถึงชื่อของพระราชบัญญัติอีกครั้งหนึ่งว่า พระราชบัญญัตินั้นเรียกว่าอะไร

(8) มาตรา 2 วนใช้บังคับของพระราชบัญญัติ

(9) เนื้อหา ตั้งแต่มาตรา 3 เป็นต้นไปจนจบตัวร่างจะเป็นเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

(10) ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

(11) ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ

ร่าง
พระราชบัญญัติ
(1).....
พ.ศ.

(2).....
.....

(3).....

(4).....
.....

โดยที่เป็นการสมควร (5)

(6)

(7) มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติ.....

(8) มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับ

(9) มาตรา 3

มาตรา 4

(10).....

(11) ลงชื่อ ผู้เสนอ

บ. ส่วนประกอบของร่างพระราชบัญญัติ เป็นส่วนที่มีใช้ตัวร่างพระราชบัญญัติ แต่นำมาใช้ประกอบการเสนอร่างพระราชบัญญัติ มีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้

- (1) บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติ
- (2) แผนที่

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติ

.....

พ.ศ.

หลักการ

.....
.....
.....
.....

เหตุผล

.....
.....
.....
.....

ค. ส่วนประกอบในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ นอกจากจะต้องมีตัวร่างพระราชบัญญัติ พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัตินี้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังจะต้องมีส่วนประกอบอีกสองประการ ซึ่งมีลักษณะและรายละเอียดโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

- (1) หนังสือนำและมติของพรรคการเมือง
- (2) ผู้รับรองร่างพระราชบัญญัติ

แบบเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ที่.....

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติ.....

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น พร้อมด้วยบันทึก
หลักการและเหตุผล

ข้าพเจ้าขอเสนอร่างพระราชบัญญัติ.....

.....มาเพื่อได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา
ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ลงชื่อ.....ผู้เสนอ

()

สมาชิกพรรค.....

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

พรรค.....ได้พิจารณาแล้ว มีมติ

ให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

ลงชื่อ

()

หัวหน้าพรรคหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับรอง

- 1..... 2..... 3.....
 4..... 5..... 6.....
 7..... 8..... 9.....
 10..... 11..... 12.....
 13..... 14..... 15.....
 16..... 17..... 18.....
 19..... 20.....

ลักษณะของร่างพระราชบัญญัติที่ดี

1. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ได้ร่างขึ้นโดยถูกต้องตามแบบหลักเกณฑ์และวิธีการ เพราะหากร่างไม่ถูกต้องตามแบบแล้วจะทำให้เสียเวลา
2. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ตรงตามเจตนารมณ์ โดยใช้ถ้อยคำที่ชัดเจนรัดกุม ไม่ใช่ถ้อยคำที่มีความหมายได้หลายอย่าง เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้องและแน่นอนโดยไม่จำเป็นต้องตีความ
3. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีเหตุผล เหมาะสมกับสถานการณ์ และสามารถเป็นไปได้
4. เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ต้องมีเวลาในการศึกษาและพิจารณาพอสมควร เพื่อจะได้ไม่เกิดความบกพร่องขึ้น

การตราพระราชกำหนด

พระราชกำหนด คือ กฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี แล้วนำเสนอให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติ

ประเภทของพระราชกำหนด

พระราชกำหนด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พระราชกำหนดทั่วไป
2. พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา

พระราชกำหนดทั่วไป คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้เมื่อเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้พระราชกำหนดนั้นแล้ว จะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว

พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา คือ พระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีประกาศใช้ระหว่างสมัยประชุม กรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน และจะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายใน 3 วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด จะมีผลเกิดขึ้นได้เป็น 4 กรณี ดังนี้

1. กรณีสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนด ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป
2. กรณีสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นเป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น
3. กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนด แต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น
4. กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนด หรือวุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ

สภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

หากพระราชกำหนดนั้นมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไป ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไป นับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยและถ้าผลการวินิจฉัยปรากฏว่าพระราชกำหนดนั้นไม่ได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ต้น โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กระทู้ถาม

กระทู้ถาม คือ คำถามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาดังถามรัฐมนตรีในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน กระทู้ถามที่สมาชิกดังถามรัฐมนตรีมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

(1) คำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีนั้น

(2) คำถามเกี่ยวกับนโยบายการบริหารของรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคำถามที่สมาชิกดั้งขึ้น เมื่อเห็นว่าการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลไม่เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภา หรือดำเนินการบริหารงานผิดพลาดไม่ตรงตามนโยบาย

กระทู้ถาม นับเป็นวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญอย่างหนึ่งของฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะจะทำให้ฝ่ายบริหารมีความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดียิ่งขึ้น มิฉะนั้นจะต้องถูกฝ่ายนิติบัญญัติตั้งกระทู้ถามอันแสดงให้เห็นถึงความผิดพลาดบกพร่องในการปฏิบัติงานของตน

ประเภทของกระทู้ถาม

กระทู้ถามมี 2 ประเภท คือ กระทู้ถามสด และกระทู้ถามทั่วไป
 กระทู้ถามแต่ละกระทู้ถามนั้น ให้ตั้งถามและซักถามได้เฉพาะ
 คนเดียว

ในการประชุมครั้งหนึ่ง ๆ จะบรรจุกระทู้ถามสดได้ไม่เกิน 3 กระทู้
 และกระทู้ถามทั่วไปไม่เกิน 3 กระทู้ แต่ถ้าหากมีกระทู้ถามทั่วไป
 รอบรรจุระเบียบวาระการประชุมจำนวนมาก ประธานสภาจะบรรจุ
 กระทู้ถามทั่วไปเกินกว่านี้ได้

การจัดลำดับกระทู้ถามในที่ประชุมสภา ให้จัดตามลำดับคือ
 กระทู้ถามสดและกระทู้ถามทั่วไป

1. **กระทู้ถามสด** สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามได้ครั้งละ
 1 กระทู้ และผู้ตั้งกระทู้ถามสดต้องระบุชื่อเรื่องที่จะถาม และเสนอ
 ก่อนเริ่มการประชุมในวันนั้น พร้อมระบุวัตถุประสงค์ว่าจะถาม
 นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด และต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด
 ดังต่อไปนี้

1. เป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน
2. เป็นเรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและ
 ประชาชน
3. เป็นเรื่องเร่งด่วน

ประธานสภาจะเป็นผู้วินิจฉัยว่ากระทู้ถามใดเป็นกระทู้ถามสด
 หรือไม่ และในสัปดาห์ใดมีกระทู้ถามสดที่ประธานสภาวินิจฉัยแล้ว
 เกินจำนวน 3 กระทู้ ประธานสภาจะจับสลากให้เหลือเพียง 3 กระทู้

ในจำนวน 3 กระทั่งนี้ หากปรากฏว่ามีกระทู้ถามที่เป็นเรื่องทำนองเดียวกัน
กระทู้ถามที่ถูกจับสลากขึ้นมาในลำดับหลังตกไป

กระทู้ถามสดที่ประธานสภาวินิจฉัยแล้ว จะบรรจุเข้า
ระเบียบวาระกระทู้ถามสด และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี
ผู้รับผิดชอบทราบ

ระยะเวลาในการถามและตอบกระทู้ถามสดในการประชุมแต่ละ
ครั้ง ต้องไม่เกิน 60 นาที และผู้ตั้งกระทู้ถามสดมีสิทธิซักถาม
เรื่องละไม่เกิน 3 ครั้ง และต้องถามตอบภายในกำหนดเวลา 20 นาที
นอกจากจะมีกระทู้ถามสดน้อยกว่า 3 กระทั่ง ก็สามารถขยายเวลา
ออกไปอีกตามสัดส่วนภายใน 60 นาที

การถาม การชี้แจง หรือการตอบกระทู้ถามสดให้ดำเนินการ
ในที่ประชุมสภา

2. **กระทู้ถามทั่วไป** การตั้งกระทู้ถามทั่วไปต้องเสนอล่วงหน้า
เป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา โดยมีข้อความเป็นคำถามใน
ข้อเท็จจริงหรือนโยบายและระบุว่าจะให้ตอบในที่ประชุมสภา หรือใน
ราชกิจจานุเบกษา กระทู้ถามที่ประธานสภาวินิจฉัยว่าเป็นกระทู้ถาม
ให้จัดส่งไปยังรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ ในกรณีที่เป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบ
ในที่ประชุมสภา ให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมภายใน 15 วัน
นับแต่วันที่ส่งกระทู้ถามไปยังรัฐมนตรี

การประชุมครั้งหนึ่งๆ ไม่ให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทั่วไปคนเดียวกัน
ถามเกินกว่าหนึ่งกระทู้ เว้นแต่ไม่มีกระทู้ถามของสมาชิกอื่นเหลืออยู่

กระทู้ถามที่ขอให้ตอบในที่ประชุมสภาเมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้วผู้ตั้งกระทู้ถามมีสิทธิซักถามได้อีกหนึ่งครั้ง เว้นแต่จะขอซักถามต่อไป เพราะคำตอบยังไม่หมดประเด็นและประธานอนุญาต

หากเป็นกระทู้ถามที่ต้องตอบในราชกิจจานุเบกษา ประธานสภาจะแจ้งไปยังรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการตอบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ส่งไปยังรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีได้ตอบแล้ว ให้ส่งราชกิจจานุเบกษาที่มีคำตอบกระทู้ถามมาเพื่อให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

หากรัฐมนตรีมีเหตุขัดข้องไม่สามารถตอบภายในกำหนดเวลาได้ ให้ประธานสภาแจ้งให้ผู้ตั้งกระทู้ถามทราบ

ลักษณะของกระทู้ถาม

กระทู้ถามมีลักษณะเป็นการตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้อื่นตอบหรือชี้แจงข้อสงสัย การตั้งกระทู้ถามจึงควรมีลักษณะเป็นข้อความที่ชัดเจน ตรงประเด็น สามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งข้อบังคับการประชุมสภาทุกสมัยที่ผ่านมา ได้กำหนดลักษณะของกระทู้ถามและคำชี้แจงประกอบว่าต้องชัดเจน ไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซาก หรือมีลักษณะเป็นการอภิปราย และต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. เป็นเชิงประชด เสียดสี หรือกลั่นแกล้งใส่ร้าย
2. เคลือบคลุม หรือเข้าใจยาก
3. เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้วหรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ

4. เป็นเรื่องที่มีประเด็นคำถามซ้ำกับกระทู้ถามซึ่งมีผู้เสนอมาก่อน
5. เป็นการให้ออกความเห็น
6. เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
7. เป็นเรื่องที่ไม่มีสาระสำคัญ
8. เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด ๆ เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงาน
ในหน้าที่ราชการ

การเปิดอภิปรายทั่วไป

การเปิดอภิปรายทั่วไป เป็นมาตรการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินวิธีหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการที่สำคัญ และมีประสิทธิภาพมาก การเปิดอภิปรายทั่วไปจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา เพราะสามารถเป็นเครื่องมือเหนี่ยวรั้งและถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้อยู่ในภาวะสมดุลได้ดีที่สุด

ลักษณะของการเปิดอภิปรายทั่วไป

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยมีการลงมติ
2. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติ

1. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยมีการลงมติ ได้แก่ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติ

ขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย เมื่อได้มีการเสนอญัตติแล้ว จะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติ หรือมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

สำหรับการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายชัดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้ โดยมติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งให้ถือเอาคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา และคำร้องขอดังกล่าว

ต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

เมื่อการอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติมิให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด และมติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

2. การเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มี การลงมติ ได้แก่ การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้วุฒิสภาสามารถขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้โดยสมาชิกวุฒิสภา

จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติ

การขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภานี้ จะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในสมัยประชุมหนึ่ง

การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็น

ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภา ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ โดยไม่มีการลงมติ

กรรมวิธีการ

กรรมวิธีการ คือ บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็น คณะกรรมวิธีการเพื่อให้พิจารณากฎหมายหรือกระทำกิจการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

ประเภทของคณะกรรมวิธีการ

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และข้อบังคับการประชุมสภาในปัจจุบัน สามารถจำแนก คณะกรรมวิธีการได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. **คณะกรรมวิธีการสามัญประจำสภา** คือ กรรมวิธีการที่สภา เลือกและตั้งจากบุคคลผู้เป็นสมาชิกสภาเท่านั้นประกอบเป็น คณะกรรมวิธีการและตั้งไว้เป็นการถาวรตลอดอายุของสภา โดยมีจำนวน และคณะตามความจำเป็นในกิจการของสภานั้น

ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 ได้ กำหนดให้มีคณะกรรมวิธีการสามัญประจำสภา 31 คณะ แต่ละคณะ ประกอบด้วยกรรมวิธีการจำนวน 17 คน คือ

1. คณะกรรมวิธีการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
2. คณะกรรมวิธีการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ
3. คณะกรรมวิธีการการกีฬา
4. คณะกรรมวิธีการการเกษตรและสหกรณ์

5. คณะกรรมการการคมนาคม

6. คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค

7. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคาร และ

สถาบันการเงิน

8. คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุม

9. คณะกรรมการการต่างประเทศ

10. คณะกรรมการการตำรวจ

11. คณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ

12. คณะกรรมการติดตามการป้องกัน และปราบปราม

ยาเสพติด

13. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทน

ราษฎร

14. คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

15. คณะกรรมการการทหาร

16. คณะกรรมการการท่องเที่ยว

17. คณะกรรมการการปกครอง

18. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ประเพณีมิชอบ

19. คณะกรรมการการพลังงาน

20. คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง

21. คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ

22. คณะกรรมการการพาณิชย์

23. คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
24. คณะกรรมการการแรงงาน
25. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
26. คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
27. คณะกรรมการการศึกษา
28. คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม
29. คณะกรรมการการสาธารณสุข
30. คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม
31. คณะกรรมการการอุตสาหกรรม

หากมีความจำเป็นสภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมการสามัญคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำสภาได้ไม่เกิน 2 คณะ

ส่วนข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 กำหนดให้วุฒิสภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น 21 คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ดังนี้

1. คณะกรรมการการกีฬา
2. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
3. คณะกรรมการการคมนาคม
4. คณะกรรมการการคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน
5. คณะกรรมการการงบประมาณ
6. คณะกรรมการการต่างประเทศ
7. คณะกรรมการการทหาร

8. คณะกรรมการการทอ่งเที่ยว
9. คณะกรรมการการปกครอง
10. คณะกรรมการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
11. คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน
12. คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
13. คณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม
14. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
15. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
16. คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม
17. คณะกรรมการการสาธารณสุข
18. คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ
19. คณะกรรมการกิจการองค์กรอิสระ
20. คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุมและติดตามมติ

ของวุฒิสภา

21. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม

หากมีความจำเป็นวุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเพิ่มขึ้นหรือลดจำนวนคณะกรรมการลงเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกิน 2 คณะ เว้นแต่สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานและเลขานุการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภานั้น ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้หนึ่งคณะ คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีวาระ 2 ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้ง

2. คณะกรรมการวิสามัญ หมายถึง กรรมการที่สภาแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น มีจำนวนตามที่ประชุมสภากำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการ สภาจะตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นในกรณีที่สภาพิจารณาเห็นว่ามิเหตุผลและความจำเป็นในกิจการของสภา ซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายของคณะกรรมการสามัญคณะใดคณะหนึ่งหรือเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับขอบข่ายความรับผิดชอบของคณะกรรมการสามัญหลายคณะ ควรจะได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีความรู้และผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะหรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อคณะกรรมการวิสามัญได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการวิสามัญก็จะสิ้นสภาพไป

สำหรับการเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญจะเลือกจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพจะตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนประเภทนั้น จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด และตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน 1 ใน 6 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตาม หรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

จำนวนคณะของคณะกรรมการวิสามัญจะไม่มีกำหนดไว้แน่นอนเหมือนกับคณะกรรมการสามัญประจำสภา และจะตั้งขึ้นเมื่อใดขึ้นอยู่กับมติของสภาที่จะพิจารณา ส่วนจำนวนกรรมการในแต่ละคณะก็ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่ละสภาจะกำหนดจำนวนกรรมการเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น

3. คณะกรรมการร่วมกัน หมายถึง กรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่งตั้งขึ้น เพื่อพิจารณาปัญหาร่วมกัน อันประกอบด้วยบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยมีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดเพื่อทำหน้าที่ร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่วุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบแล้ว และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วก็จะสิ้นสภาพไปเช่นเดียวกับคณะกรรมการวิสามัญ และเมื่อพิจารณาเสร็จจะต้องรายงานผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาทั้งสอง หากสภาทั้งสองเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป แต่หากสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

4. คณะกรรมาธิการเต็มสภา หมายถึง คณะกรรมาธิการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนในที่ประชุมสภาเป็นกรรมาธิการ โดยประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมาธิการ

คณะกรรมาธิการเต็มสภาจะเกิดขึ้นในกรณีของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่ 2 ขั้นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ ซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกรรมาธิการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมาธิการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นก็ ได้ และสภาอาจมีมติให้พิจารณารวดเดียวเป็น 3 วาระได้ โดยให้สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบเป็นคณะกรรมาธิการ พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

ขอบเขตอำนาจหน้าที่

กรรมาธิการมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามอบหมายแล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่สภากำหนด

1.1 พิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนที่สภาจะลงมติรับหลักการในวาระที่ 1

1.2 พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภามีมติรับหลักการแล้ว ในการนี้คณะกรรมการมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดในร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และในขณะเดียวกันสมาชิกอื่นก็มีสิทธิเสนอคำแปรญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้ด้วย

2. กระทำกิจการใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาและต้องระบุโดยชัดแจ้งไว้ในมติของสภาเป็นกรณี ๆ ไป แล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่กำหนด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ โดยได้รับเอกสิทธิ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับสมาชิกรัฐสภา

วิธีการตั้งกรรมการ

การเลือกและการแต่งตั้งกรรมการเป็นอำนาจของสภาโดยที่ประชุมสภามีอำนาจเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการ โดยวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ใน

ข้อบังคับการประชุมสภาซึ่งมีขั้นตอนในทางปฏิบัติทั่วไปพอสรุปได้ดังนี้

1. สภาจะพิจารณากำหนดจำนวนกรรมการที่ตั้งว่าควรมีจำนวนเท่าใด ซึ่งถ้ารัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับกำหนดไว้แล้ว ก็ให้ถือตามนั้น
2. สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้ไม่เกินจำนวนกรรมการและการเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 5 คน
3. การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการ ถ้ามีการเสนอชื่อกรรมการเท่ากับจำนวนกรรมการทั้งหมด ให้ถือว่าผู้ถูกเสนอชื่อนั้นเป็นผู้ที่ได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อมากกว่าจำนวนกรรมการทั้งหมดให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

การดำเนินงานของคณะกรรมการ

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือ กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาดังกล่าว อาจแบ่งการดำเนินงานออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การประชุม และการดำเนินกิจการ

การประชุมคณะกรรมการ

จากข้อบังคับการประชุมสภาโดยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้กำหนดลักษณะการประชุมคณะกรรมการแตกต่างจากการประชุมสภา กล่าวคือรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การประชุมสภามีลักษณะเป็น

การเปิดเผย ประชาชนสามารถเข้าฟังการประชุมได้ ส่วนการประชุมคณะกรรมการผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ คือ

1. สมาชิก
2. รัฐมนตรี
3. บุคคลซึ่งประธานของที่ประชุมอนุญาต

ดังนั้น ประชาชนทั่วไปจึงไม่มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ ส่วนในกรณีประชุมลับ บุคคลที่จะเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการได้ก็เฉพาะแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม และต้องได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุมเท่านั้น

ในการประชุมคณะกรรมการจะต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม หากเป็นการประชุมคณะกรรมการที่จะมีการลงมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นจะต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

สำหรับการประชุมคณะกรรมการร่วมกันนั้น ต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

การลงมติ

การลงมติของคณะกรรมการให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ กรรมการคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเท่ากันให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

การดำเนินงานกิจการอื่น ๆ

การดำเนินงานกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมการก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคณะกรรมการในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดอื่น ๆ อันจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ และเป็นส่วนหนึ่งในเหตุและผลที่จะนำเสนอในรายงานเพื่อสภาพิจารณาต่อไป การดำเนินงานกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมการ อาทิ การจัดสัมมนา การเดินทางไปประชุม พิจารณาศึกษาและดูสภาพข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้อง และความเดือดร้อนของประชาชนในต่างจังหวัด การเดินทางไปศึกษาดูงานในต่างจังหวัด และในต่างประเทศ เป็นต้น

ประธานของที่ประชุม

โดยปกติคือ ประธานคณะกรรมการ เว้นแต่เมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ อาจมอบให้รองประธานหรือเลือกกรรมการคนหนึ่งคนใดเป็นประธานเฉพาะคราวทำหน้าที่แทนได้ โดยมีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับ อนึ่ง ประธานคณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. นัดประชุมคณะกรรมการ
2. เป็นประธานของที่ประชุมคณะกรรมการ
3. การลงลายมือชื่อในเอกสาร
4. การนัดผู้แปรญัตติ
5. การรายงานผลต่อที่ประชุมสภา

6. การแถลงผลงานของคณะกรรมการ

เลขานุการของที่ประชุม

เลขานุการคณะกรรมการมีความสำคัญต่อการประชุมมาก เพราะมีหน้าที่ช่วยประธานของที่ประชุมในด้านต่าง ๆ เช่น ติดตามผลการประชุมในแต่ละครั้งว่าที่ประชุมมีมติเป็นเช่นไร เพราะอาจมีการทบทวนมติใหม่หลายครั้ง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ช่วยประธานในการดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนและถูกต้องด้วยระเบียบ วัตถุประสงค์ตลอดจนติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ

กรรมการของสภาผู้แทนราษฎรจะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

1. อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
2. ตาย
3. ลาออก
4. มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
5. สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
6. ขาดการประชุม 3 ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

และมีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการทราบ

ส่วนกรรมการของวุฒิสภา จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีที่

1. อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง
2. ตาย

3. ลาออก
4. คณะกรรมการครบวาระ
5. มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
6. วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

การตั้งคณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ แล้วรายงานคณะกรรมการภายในเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่คณะอนุกรรมการกระทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ให้ประธานคณะอนุกรรมการขออนุญาตขยายเวลาต่อที่ประชุมคณะกรรมการ

คณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วยอนุกรรมการจำนวนไม่เกิน 10 คน โดยให้ตั้งจากบุคคลที่เป็นกรรมการในคณะนั้น จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่กรรมการเสนอ

ประโยชน์ของระบบกรรมการ

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของสภา เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐสภาได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับทุกขณะ และมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสภาไม่อาจจะพิจารณาได้อย่างละเอียดรอบคอบ จำเป็นจะต้องมอบหมายให้คณะกรรมการช่วยเหลือพิจารณากลับกรองเพื่อ

สภาจะได้วินิจฉัยปัญหา หรือกิจการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพทั้งยังประหยัดเวลาให้สภาอีกด้วย

2. ทำให้ได้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในกรณีที่สภามีปัญหาที่จะต้องพิจารณา และต้องอาศัยความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นโดยเฉพาะก็สามารถแต่งตั้งบุคคลนั้นประกอบเป็นคณะกรรมการได้

3. ทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะปัญหาต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบอย่างแท้จริงจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ ทั้งได้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยใกล้ชิด

เอกสิทธิ์

เอกสิทธิ์ หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับยกเว้นบางประการ ในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการ

เอกสิทธิ์ในทางรัฐสภา หมายถึง สิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับการยกเว้นบางประการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือการดำเนินงาน ในด้านรัฐสภาอันเป็นอำนาจพิเศษที่จะประกันให้สมาชิกรัฐสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนในรัฐสภาได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งทางด้านความคิด และร่างกาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกรัฐสภา ดังนี้

1. **เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองให้ไม่ต้องรับความผิด** หมายถึง การให้สิทธิพิเศษแก่สมาชิกรัฐสภาในการปฏิบัติหน้าที่ บางประการได้อย่างอิสระโดยไม่มีความผิดใด ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้โดยชัดเจน ดังนี้

1.1 เอกสิทธิ์ในการออกเสียงลงคะแนน

1.2 เอกสิทธิ์ในการแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา และที่ประชุมคณะกรรมการมาธิการ

เอกสิทธิ์ดังกล่าวย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณา รายงานการประชุมตามข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น ตลอดจนให้ความคุ้มครองถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ในที่ประชุมคณะกรรมการด้วย

ยกเว้นกรณีที่มีการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากสมาชิกรัฐสภาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม โดยได้กล่าวถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้น และถ้อยคำดังกล่าวไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาแล้ว เอกสิทธิ์ดังกล่าวจะไม่คุ้มครองแก่สมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำนั้น

ในกรณีดังกล่าว ถ้าสมาชิกกล่าวถ้อยคำใดที่อาจเป็นเหตุให้บุคคลอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งสภานั้นได้รับความเสียหาย ประธานแห่งสภานั้นจะต้องจัดให้มีการโฆษณาคำชี้แจงตามที่บุคคลนั้นร้องขอตามวิธีการและภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับการประชุม โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาล

2. เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มกัน หมายถึง การให้สิทธิพิเศษที่สมาชิกรัฐสภาจะได้รับความคุ้มครองให้ปลอดภัยจากความผิดทั้งทางด้านนิตินัยและพฤตินัย ในระหว่างสมัยประชุมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาร่วมประชุมสภาได้โดยอิสระไม่มีอุปสรรคขัดขวาง โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภาดังนี้

2.1 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม

2.2 เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม

2.3 เอกสิทธิ์ที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีหน้าที่ควบคุม และดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีก 4 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ โดยประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

คุณสมบัติของกรรมการการเลือกตั้ง

กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. อายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ในวันเสนอชื่อ
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 106 หรือมาตรา 109 (1)

(2) (4) (5) (6) (7) (13) หรือ (14)

5. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

6. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะห้าปีก่อนดำรงตำแหน่ง

7. ไม่เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

นอกจากนี้ กรรมการการเลือกตั้งต้อง

1. ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
2. ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

3. ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

4. ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

กรรมการการเลือกตั้งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น
4. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
5. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1. ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง
2. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวในข้อ 1
3. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายดังกล่าว ในข้อ 1

4. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือออกเสียงประชามติใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

5. ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

6. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีจำนวนไม่เกิน 3 คน และมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

สำหรับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา และการเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภานั้นจะเป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีนี้

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน หรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อ
รัฐสภา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยจะทำหน้าที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนโดยตรง มีจำนวน 11 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่ง และกรรมการอื่นอีก 10 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

ประธานวุฒิสภาจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำหรับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา การเลือก การถอดถอน และการกำหนดค่าตอบแทนกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาตินั้น จะเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียง วาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระ

ทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

2. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

4. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

5. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา

6. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก 14 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากบุคคลดังต่อไปนี้

1. ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน 5 คน

2. ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด โดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน 2 คน

3. ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ จำนวน 5 คน

4. ผู้ทรงคุณวุฒิสถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมศาสตร์ จะมาจากการคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน เป็นกรรมการ มีหน้าที่ในการสรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ จำนวน 10 คน ผู้ทรง

คุณวุฒิสภาวิชาชีพ จำนวน 6 คน เสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภา
คัดเลือกเหลือ 5 คน และ 3 คน ตามลำดับ

ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้อง
ห้ามดังนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปีบริบูรณ์
3. เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการ
แผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ กรรมการตรวจเงิน
แผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด
อธิบดีหรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์
4. เป็นบุคคลที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตาม
มาตรา 106 หรือเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 109 (1) (2) (4) (5) (6)
(7) (13) หรือ (14)
5. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการ
การเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
6. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของ
พรรคการเมืองในระยะสามปีก่อนดำรงตำแหน่ง
7. ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

การพ้นจากตำแหน่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว
ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะพ้นจาก
ตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. มีอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น
5. เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
6. เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ
หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นกรรมการ หรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ
หรือของหน่วยงานของรัฐ
7. ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การ
ที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็น
ลูกจ้างของบุคคลใด
8. ประกอบวิชาชีพอิสระ
9. วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง
10. ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระ
ในการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง
และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

1. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น
2. วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ
3. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี
4. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติ หรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดหรือแย้งกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลพนักงานสอบสวน หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ

ศาลปกครอง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้ศาลปกครองเป็นองค์กรอิสระไม่สังกัดหน่วยงานใดของรัฐ และแยกต่างหากจากศาลอื่น โดยมีหน่วยธุรการเป็นอิสระขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด

ศาลปกครอง ประกอบด้วย ศาลปกครองสูงสุด และศาลปกครองชั้นต้น และอาจมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้

ในศาลปกครองจะมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ซึ่งประกอบด้วย

1. ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ
2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครอง และได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองด้วยตนเอง
3. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภา 2 คน และจากคณะรัฐมนตรีอีก 1 คน

อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง

ศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่ในการพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ

หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่
ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชา หรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่ง
เป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของ
หน่วยงานดังกล่าว ซึ่งต้องปฏิบัติหรือรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่
ตามกฎหมาย

การยื่นบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ 3 ครั้งด้วยกัน คือ

1. ภายใน 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
2. ภายใน 30 วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง
3. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้ว 1 ปี

ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวซึ่งได้ยื่นบัญชีไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตาย ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ยื่นพร้อมสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วย โดยจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้

การเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้สาธารณชนทราบนั้น สามารถเปิดเผยได้เฉพาะของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเท่านั้น ซึ่งต้องไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชี

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือตาย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้นั้นแล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะรายงานผลการตรวจสอบไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นสมบัติของแผ่นดินต่อไป

ในกรณีที่พบว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีหรือนับแต่วันที่ตรวจพบและห้ามมิให้ผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป

คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นองค์กรทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยจะต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิในตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ที่มาของกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมาจากการคัดเลือกของ "คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ" ซึ่งมีจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน เป็นกรรมการ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

1. ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเสนอต่อวุฒิสภา และอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2. ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทำความเห็นส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 308

3. ได้สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

4. ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

5. รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี และนำรายงานนั้นออกพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

6. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การถอดถอนจากตำแหน่ง

วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนบุคคลดังต่อไปนี้ คือ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ออกจากตำแหน่งได้ถ้าบุคคลดังกล่าวมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง คำร้องขอจะต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

2. สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่งได้

เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องแล้วจะต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการไต่สวนโดยเร็ว แล้วทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภา โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่า ข้อกล่าวหา มีมูลหรือไม่ พร้อมทั้งระบุเหตุผล

ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้ผู้ถูกกล่าวหางดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าวุฒิสภามีมติ และให้ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภาเพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป แต่ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้ข้อกล่าวหาข้อนั้นเป็นอันตกไป

ในการพิจารณาของวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการออกเสียงลงคะแนนซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ มติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่งจะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

ผู้ที่ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งจะพ้นจากตำแหน่งหรือออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอน และตัดสิทธิผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมือง หรือในการรับราชการเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งมตินี้ให้เป็นที่สุด และไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ที่ตามกฎหมายอื่น ผู้เสียหายดังกล่าวมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อให้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกล่าวหา นั้น ส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาพิพากษา

หากปรากฏว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาดปปฏิบัติหน้าที่แล้วให้ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป แต่ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูลให้ข้อกล่าวหา นั้นเป็นอันตกไป

ในการพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณาโดยมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ

ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของ
รัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์
แห่งการพิจารณาได้

นอกจากนี้ ยังมีให้นำเรื่องความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และสมาชิกวุฒิสภามาใช้กับการพิจารณาคดีด้วย โดยให้ศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจพิจารณาคดี
คดีและคุมขังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในระหว่าง
สมัยประชุมได้ การพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ถือเสียงข้างมาก คำสั่งและคำพิพากษา
ให้เปิดเผยและเป็นที่สุด

การตรวจเงินแผ่นดิน

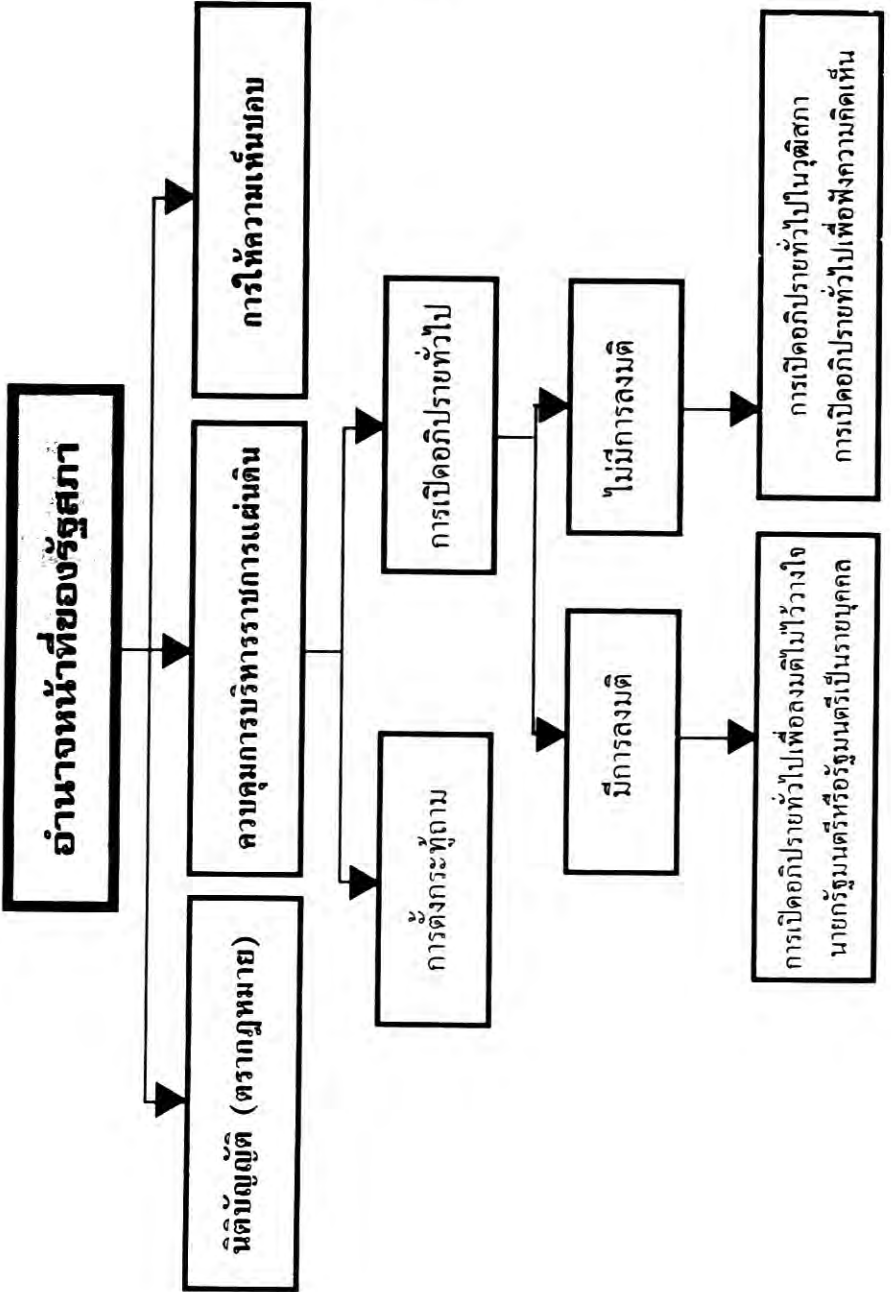
การตรวจเงินแผ่นดิน กระทำได้โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ที่เป็นอิสระและเป็นกลาง

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความชำนาญ และประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงิน การคลัง และด้านอื่น กรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงินการคลัง หรือด้านอื่น

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหาและการเลือก และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเลือกบุคคลดังกล่าว จะต้อง
เป็นไปเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีความซื่อสัตย์สุจริต
และเพื่อให้ได้หลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่



การให้ความเห็นชอบ



หลักเกณฑ์การคำนวณจำนวน.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 400 คน

<p>การคำนวณเกณฑ์ จำนวนราษฎรต่อ สมาชิกหนึ่งคน จะ คำนวณจากจำนวน ราษฎรทั้งประเทศตาม หลักฐานการทะเบียน ราษฎรที่ประกาศในปี สุดท้ายก่อนปีที่เริ่ม เลือกตั้งเฉลี่ยด้วย จำนวนสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร 400 คน</p>	<p>จำนวนสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรแต่ละ จังหวัดมาจากเกณฑ์ จำนวนราษฎรต่อ สมาชิกหนึ่งคนมา เฉลี่ยจำนวนราษฎรใน จังหวัดนั้น จังหวัดใด มีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์ ให้มีสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรได้หนึ่ง คน จังหวัดใดมีราษฎร เกินเกณฑ์ให้มีสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเพิ่ม อีกหนึ่งคนทุกจำนวน ราษฎรที่ถึงเกณฑ์</p>	<p>ในกรณีที่จำนวน สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรแต่ละจังหวัดรวม กันไม่ครบ 400 คน จังหวัดใดมีเศษเหลือ จากการคำนวณขึ้น ที่สุดในจังหวัดนั้นมี สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรเพิ่มอีก 1 คน โดยให้เพิ่มสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรตามวิธี การนับจังหวัดที่มี เศษเหลือจากการ คำนวณในลำดับรอง ลงมาจนครบ 400 คน</p>	<p>จังหวัดใดมีการ เลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรไม่เกิน 1 คน ให้ถือเขต จังหวัดเป็นเขต เลือกตั้ง จังหวัดใดมี การเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเกิน 1 คน ให้แบ่งเขต จังหวัดออกเป็นเขต เลือกตั้งมีจำนวนเท่า จำนวนสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร โดยให้ แต่ละเขตเลือกตั้งมี จำนวนสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร 1 คน</p>	<p>จังหวัดใดมีการแบ่ง เขตเลือกตั้งมากกว่า 1 เขตต้องแบ่งพื้นที่ ของเขตเลือกตั้ง แต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องให้ จำนวนราษฎร ในแต่ละเขต ใกล้เคียงกัน</p>
---	--	---	--	---

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ



พรรคการเมืองจะจัดทำบัญชีรายชื่อ
พรรคละ 1 บัญชี ไม่เกินบัญชีละ 100 คน



ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง



ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นได้เพียงบัญชีเดียว



บัญชีรายชื่อพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละห้าของ
คะแนนเสียงรวมทั้งประเทศให้ถือว่าบัญชานั้นไม่ได้รับการเลือกตั้ง

วุฒิสภา

ที่มา

มาจาก
การเลือกตั้ง
โดยตรง
ของประชาชน
จำนวน
200 คน

คุณสมบัติ

1. มีสัญชาติไทย
2. โดยกำเนิด
3. มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
4. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
5. มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 107 (5)

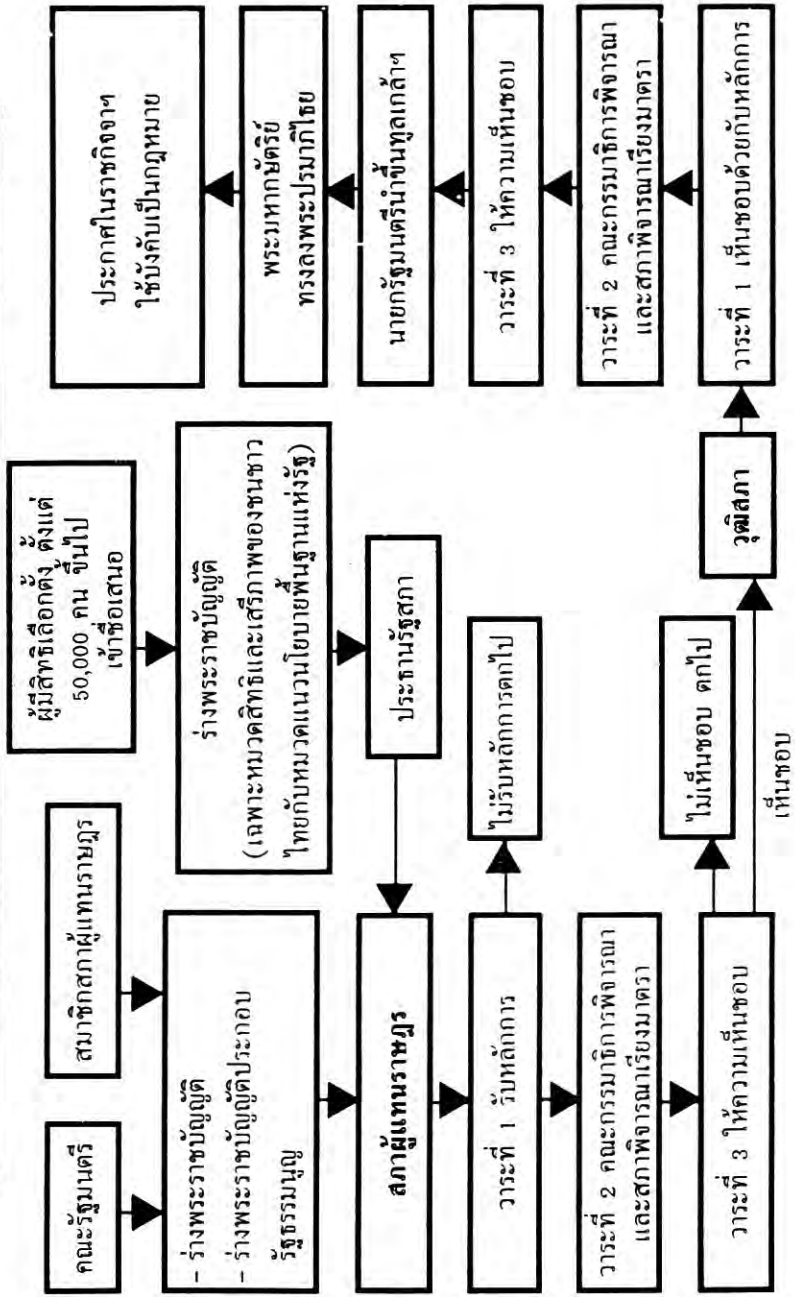
ลักษณะต้องห้าม

1. เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง
2. เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่ถึง 1 ปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
3. เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในอาชญากรรมที่สภากราก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง
4. เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 109 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) (12) (13) หรือ (14)
5. จะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นมิได้
6. การกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา 110 และมาตรา 111 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกวุฒิสภาคโดยอนุโลม

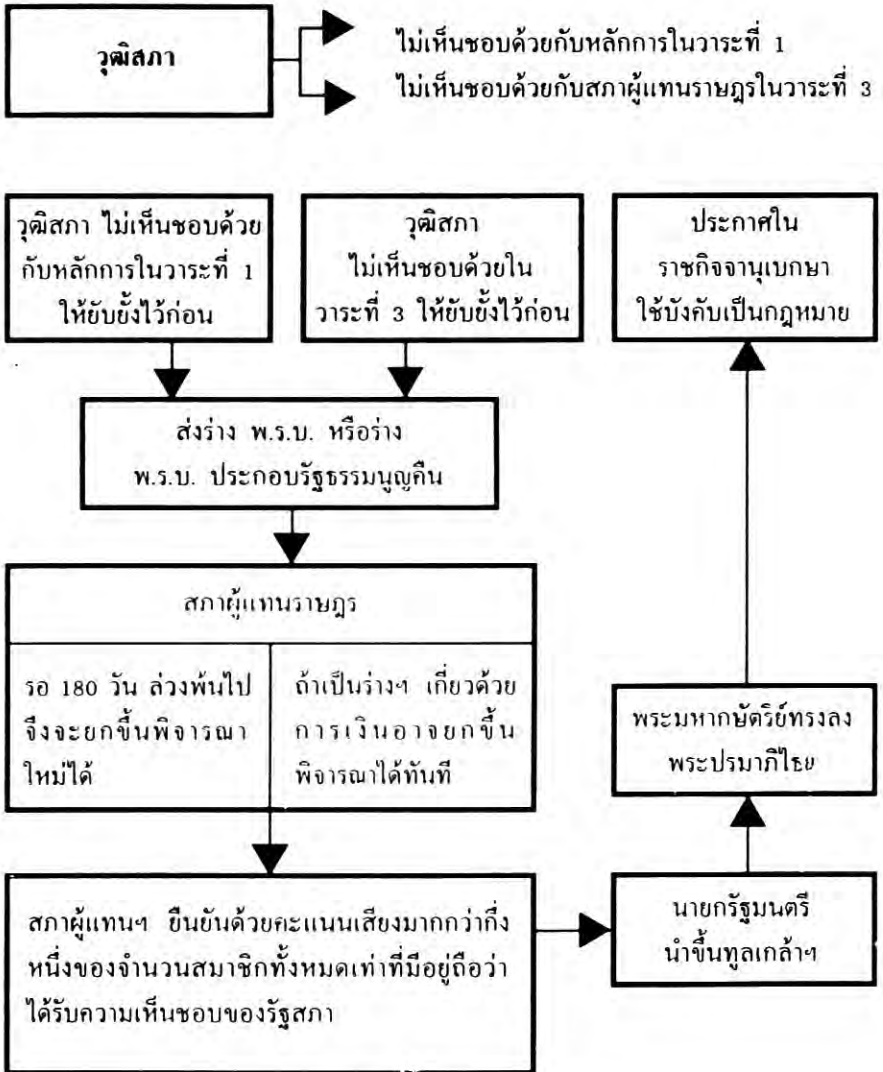
วาระการดำรง
ตำแหน่ง

มีกำหนด
คราวละ 6 ปี
นับแต่
วันเลือกตั้ง

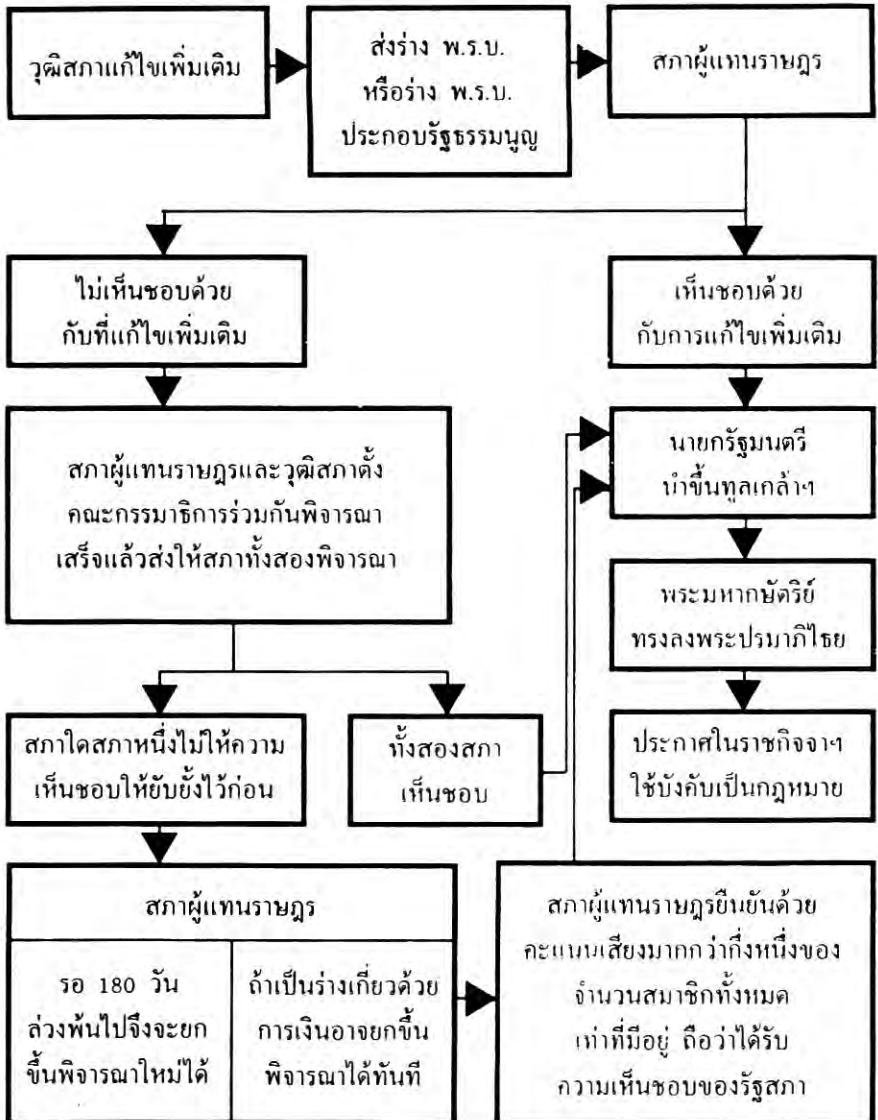
กระบวนการตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ



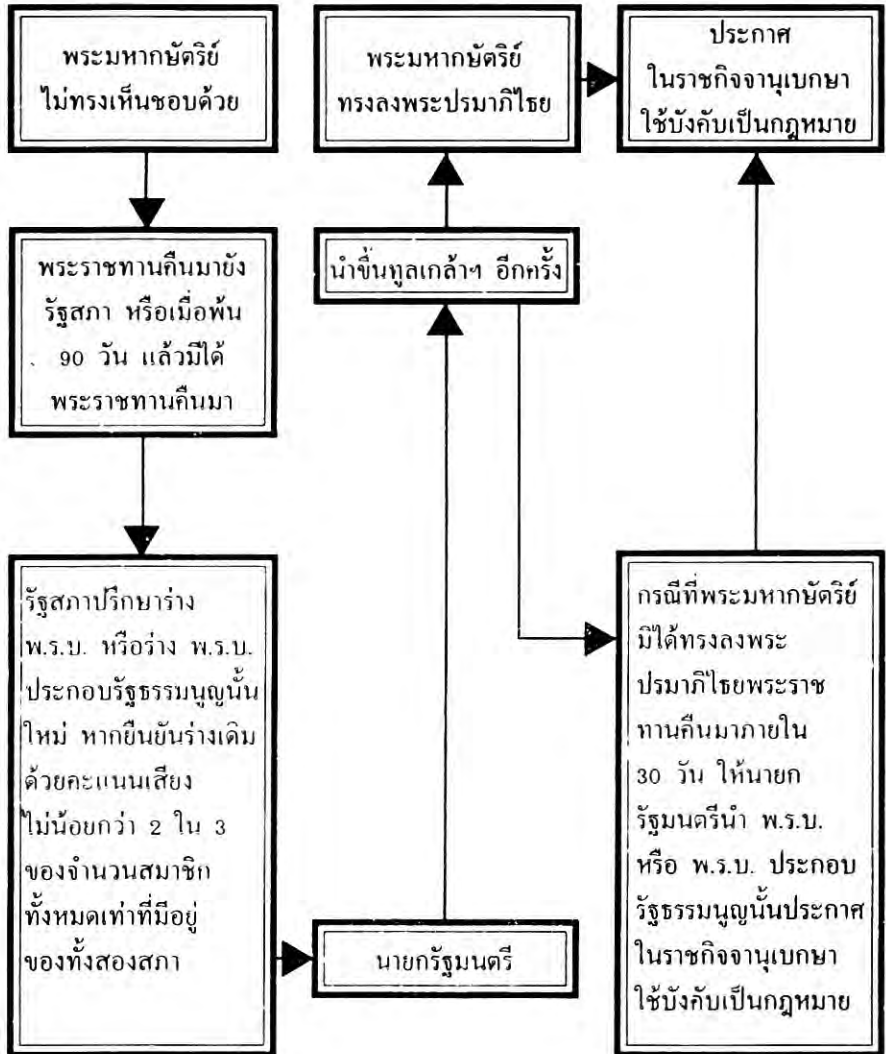
กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย



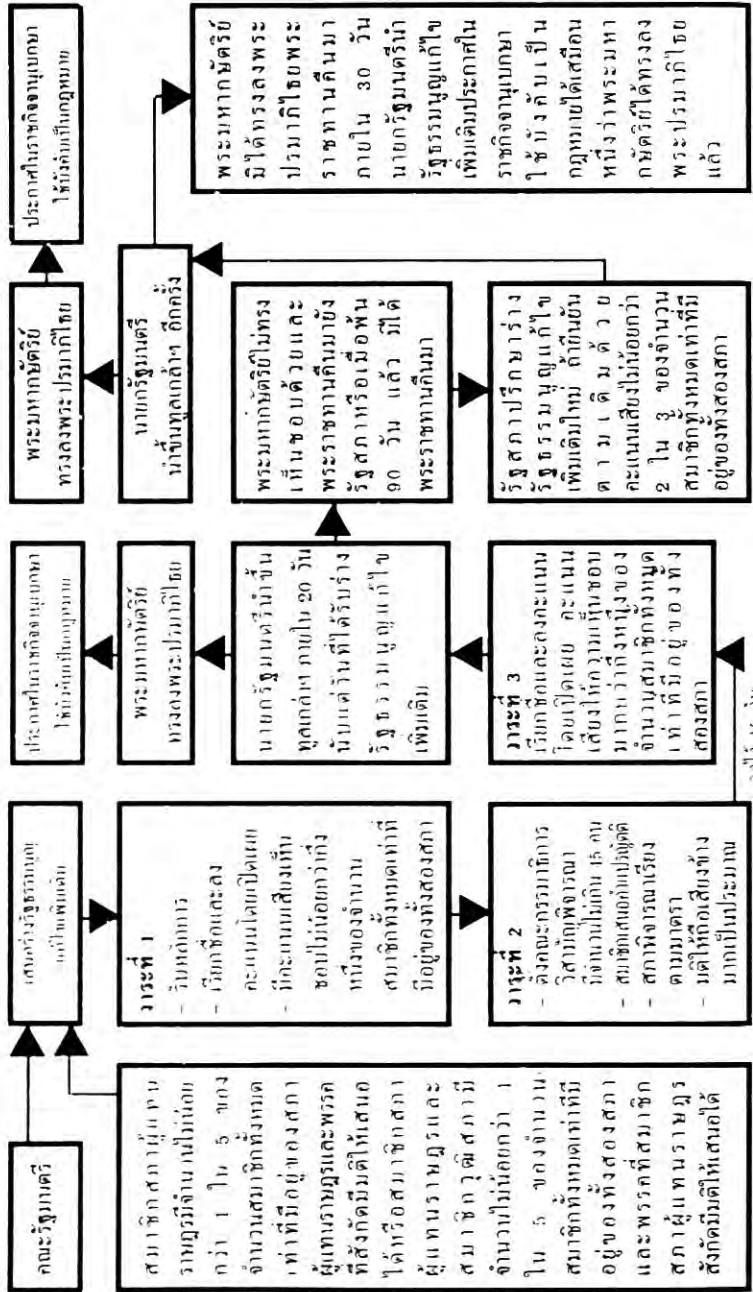
กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม



กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบ

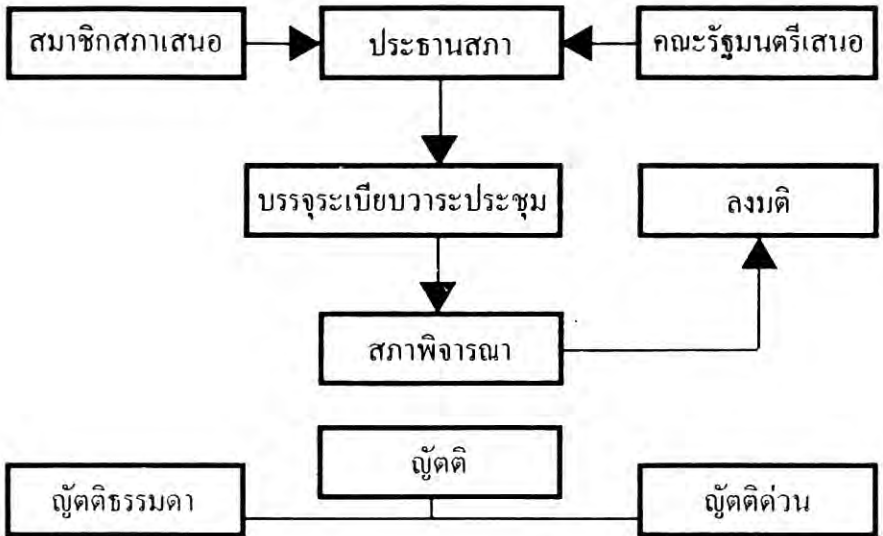


การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (ประชุมร่วมกันของรัฐสภา)



ข้อ 15 บัญ

การเสนอญัตติทั่วไป



<p>1. เกี่ยวกับประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน</p>	<p>2. จำเป็นรีบด่วนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความมั่นคงของประเทศไม่ว่าในทางเศรษฐกิจหรือทางใดก็ตาม</p>	<p>3. เพื่อจะขจัดเหตุใดๆ ที่กระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง</p>
--	---	---

ข้อห้ามการเสนอญัตติ

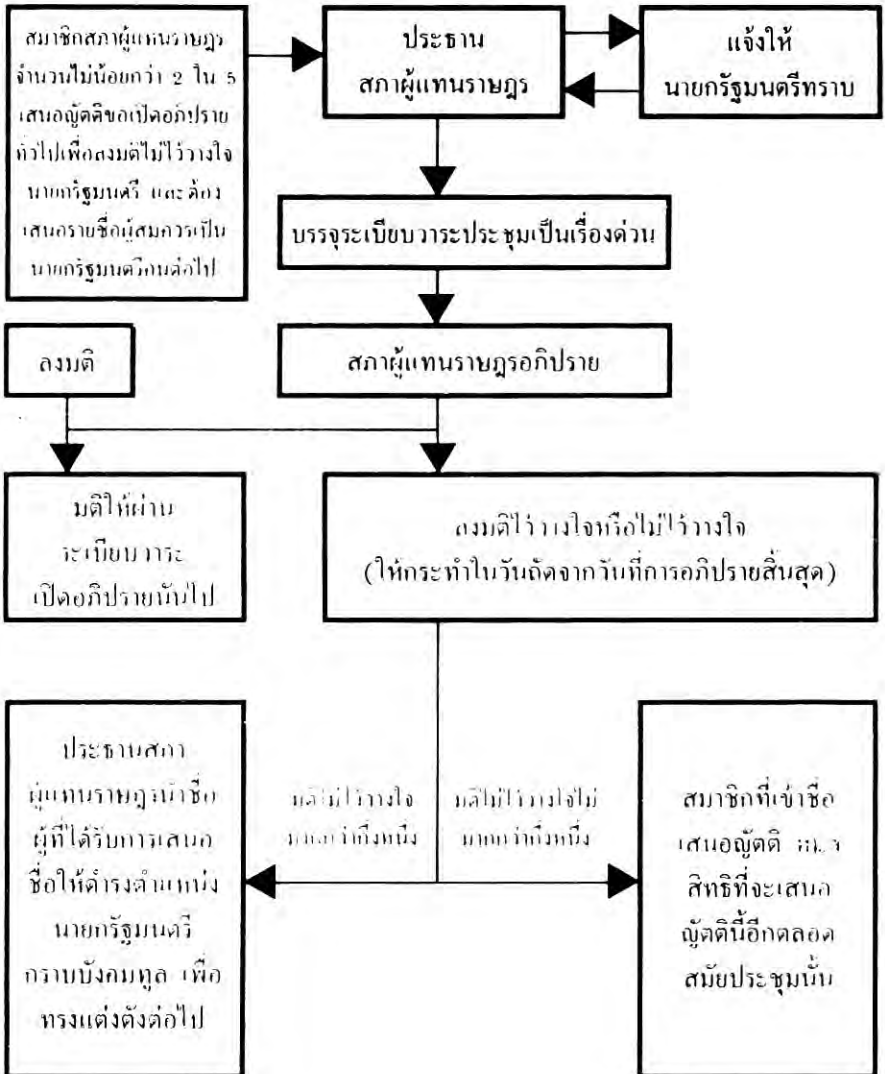
<p>ญัตติใดตกไปแล้วห้ามมิให้นำญัตติ ซึ่งมีหลักการเป็น:เดียวกันขึ้นเสนออีกในสมัยประชุมเดียวกัน เว้นแต่</p>	
<p>1. ญัตติที่ยังมิได้มีการลงมติ</p>	<p>2. ญัตติที่ประธานสภาจะอนุญาต ในเมื่อพิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ ได้เปลี่ยนแปลงไป</p>

การรับรองญัตติ

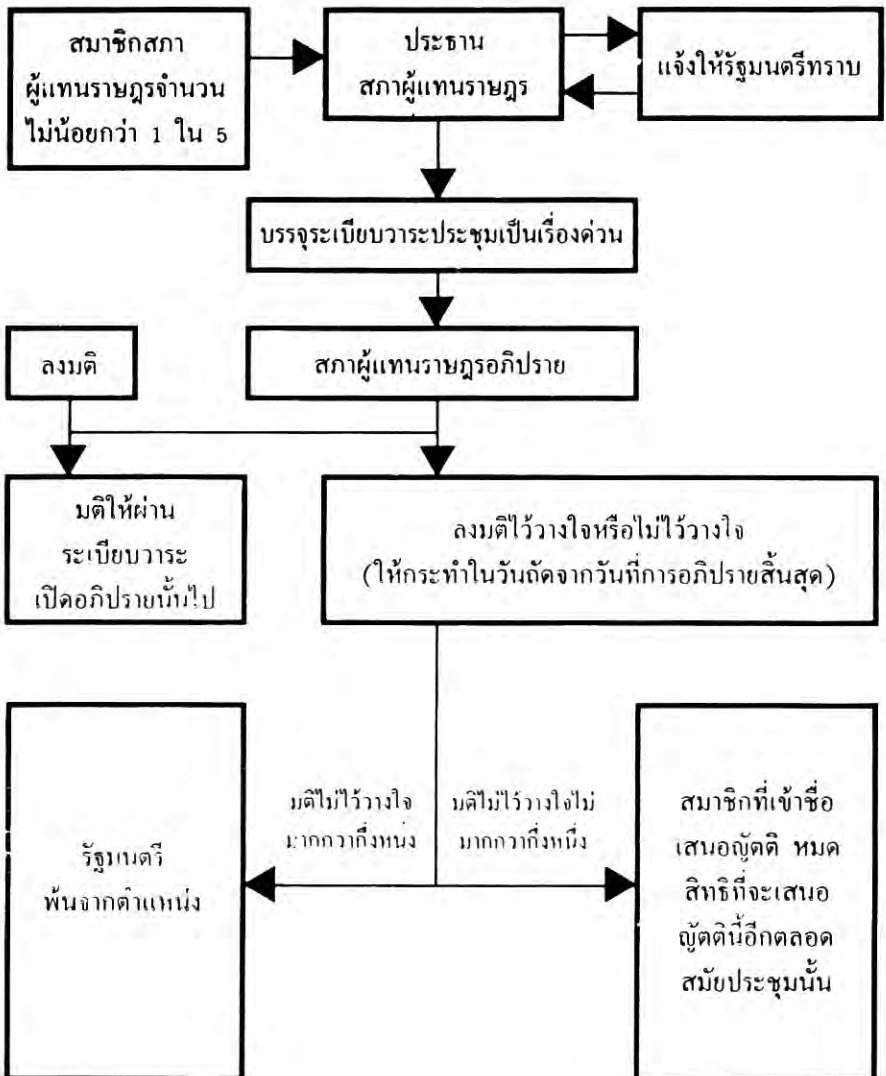
ญัตติโดยทั่วไปต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 5 คน

ญัตติ	จำนวนสมาชิกรับรอง	
	สภาผู้แทนราษฎร	วุฒิสภา
ญัตติให้ตีความรัฐธรรมนูญ	20 คน	20 คน
ญัตติให้ตั้งกรรมการ	20 คน	20 คน
ญัตติให้ออกเสียงลงคะแนนลับ	20 คน	20 คน
ญัตติให้นับคะแนนใหม่	20 คน	20 คน

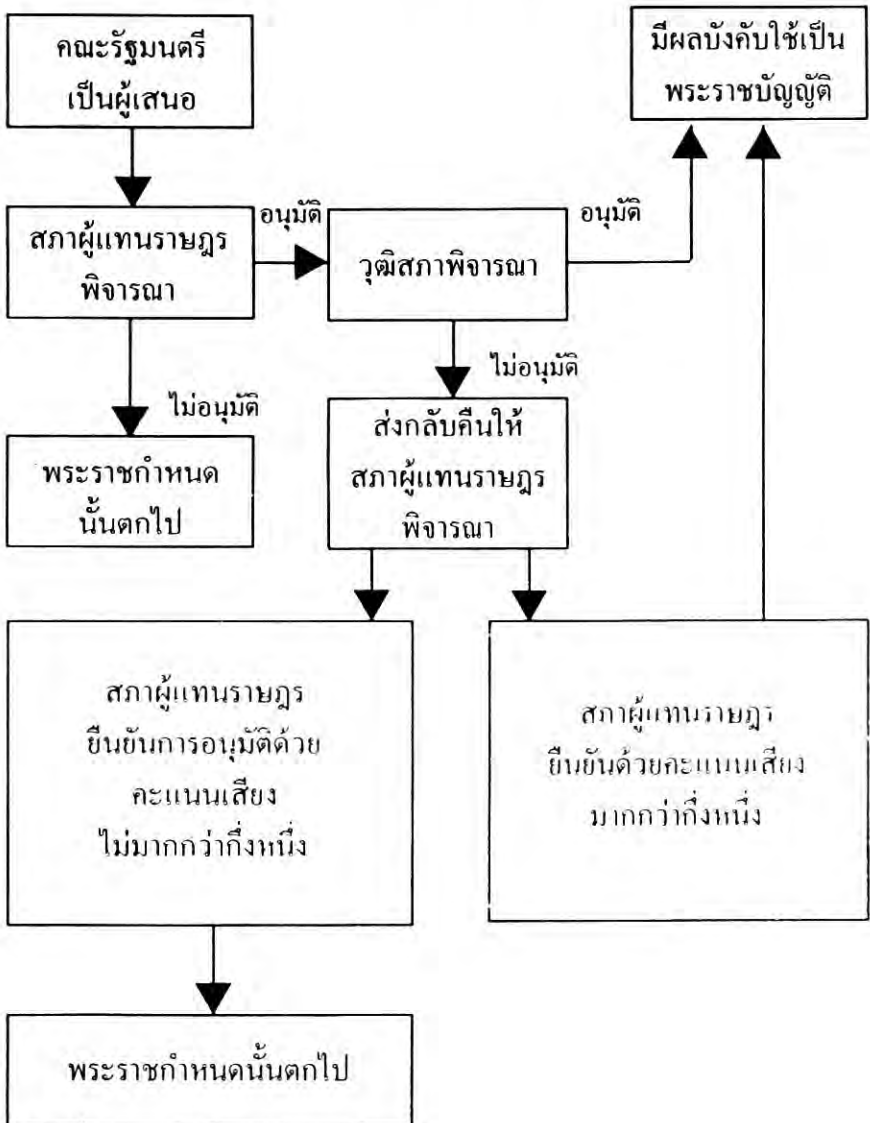
การเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี



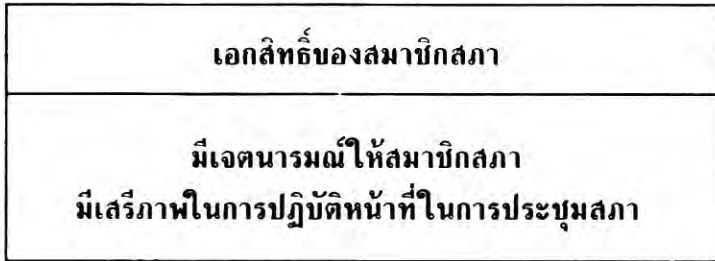
การขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล



การอนุมัติพระราชกำหนด



เอกสิทธิ์



ความไม่ต้องรับผิดชอบ	ความละเมิดมิได้
<p>กล่าวถ้อยคำ หรือลงคะแนนเสียงเป็นเอกสิทธิ์ เฉพาะตนผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องหรือว่ากล่าวในทางใดมิได้ แต่ไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำเป็นการประชุมสภาในที่อื่น เว้นแต่ต่อหน้ารัฐสภา เสียง หรือคำเชิญโทรทัศน์ หากถ้อยคำผิดกล่าวโจมตีประชมนไปปรากฏต่อหน้ารัฐสภา และถ้อยคำกล่าวถ้อยคำนั้น มีลักษณะเป็นความผิดความอาชญาหรือละเมิดสิทธิของตามแห่งต่อบุคคลอื่น</p>	<p>ในระหว่างสมัยประชุมห้ามมิให้จับกุมหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการสอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาหรืออาญา</p>

ศาลรัฐธรรมนูญ

องค์ประกอบ

ประธาน 1 คน และตุลาการ 14 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

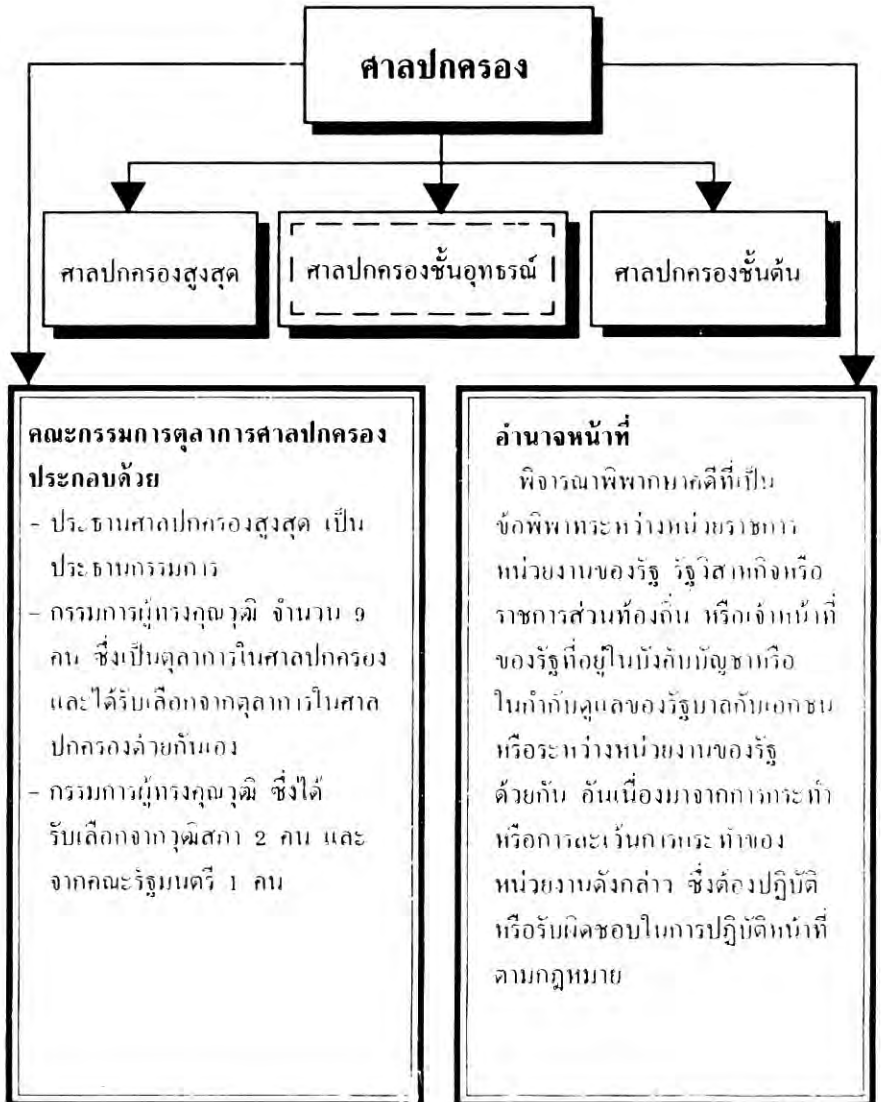
อำนาจหน้าที่

อำนาจหน้าที่

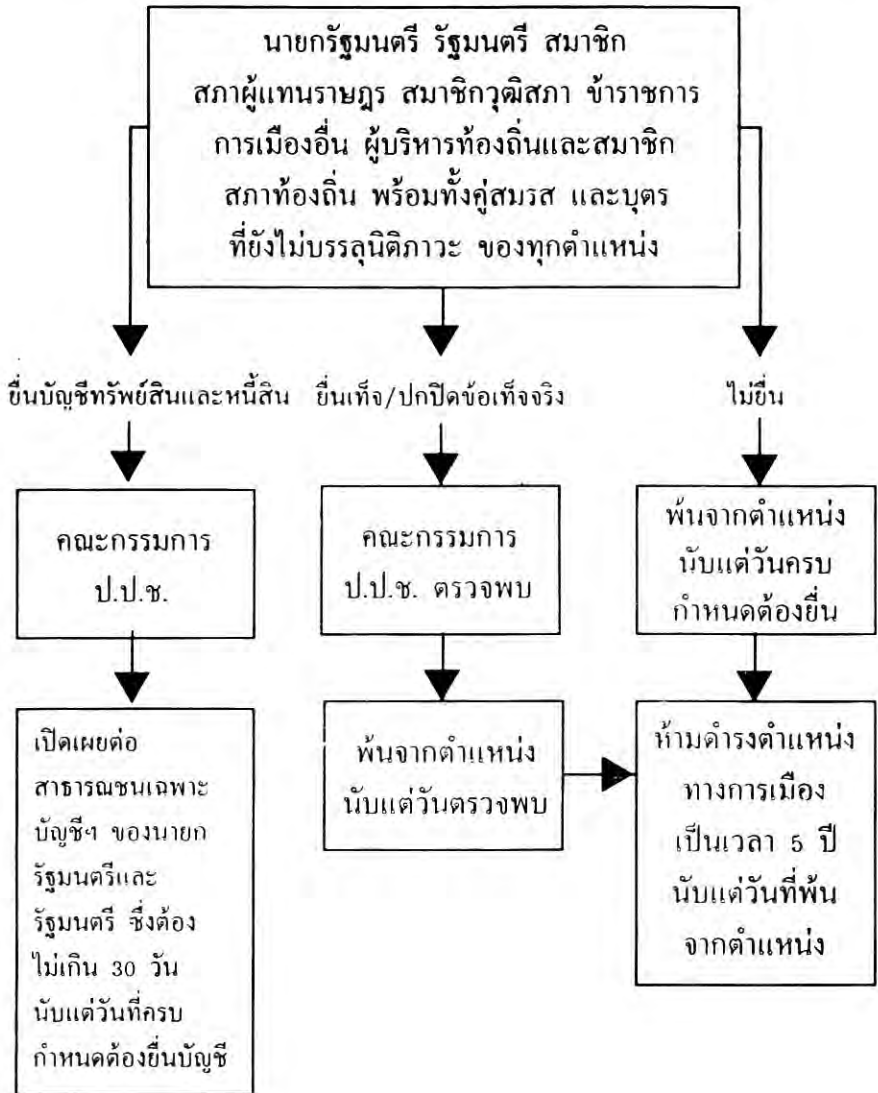
- วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้ง ระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น
- วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ
- วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี
- วินิจฉัยเกี่ยวกับมติหรือข้อบังคับ การพิจารณาเรื่องวาระของนายกรัฐมนตรี การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

- ผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวน 5 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเลือกโดยวิธีลงคะแนนลับ
- ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน 2 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดเลือกโดยวิธีลงคะแนนลับ
- ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อย่างละ 4 คน ผู้แทนพรรคการเมือง 4 คน เป็นกรรมการร่วมเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิสภารัฐศาสตร์ 6 คน แล้วให้ที่ประชุมวุฒิสภาคัดเลือกเหลือ 5 คน และ 3 คน ตามลำดับ

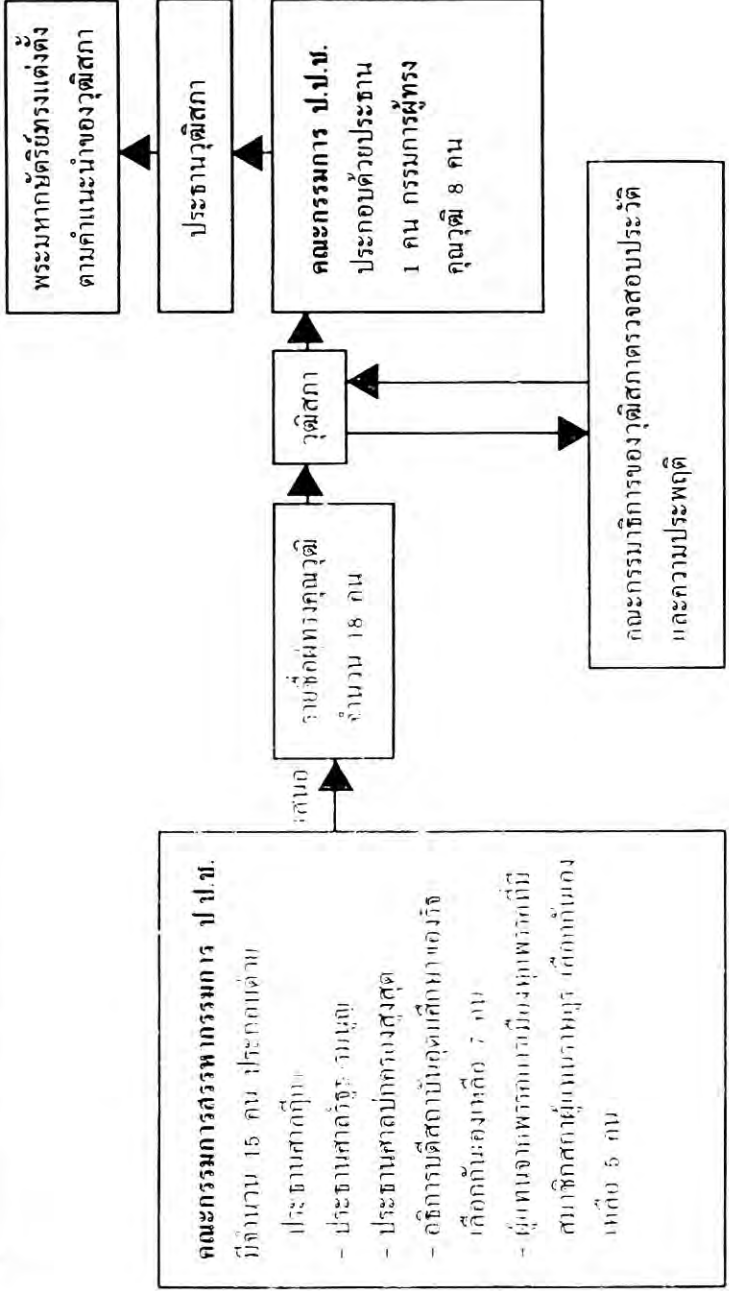
ศาลปกครอง



การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

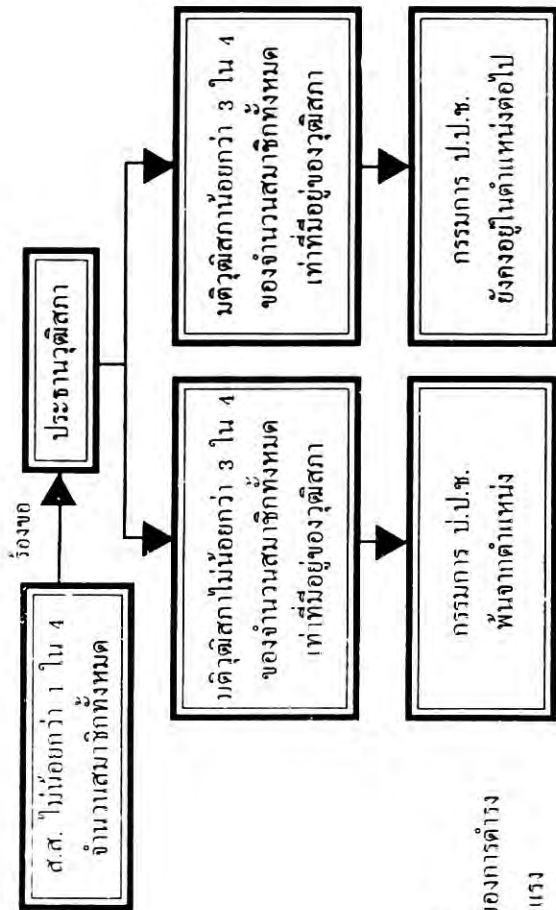


การแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)



การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

การถอดถอนโดยวุฒิสภา

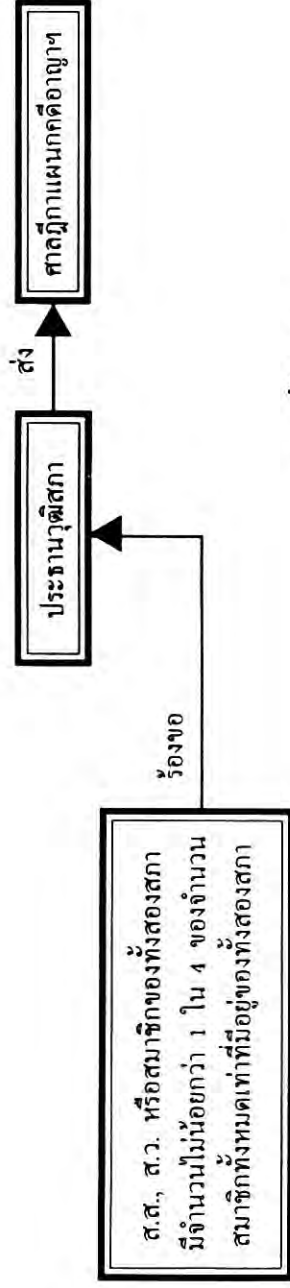


เหตุที่ร้องขอ

1. กระทำการขาดความเที่ยงธรรม
2. จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย
3. มีพฤติการณ์เสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งกรรมการป้องกันฯ อย่างร้ายแรง

การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

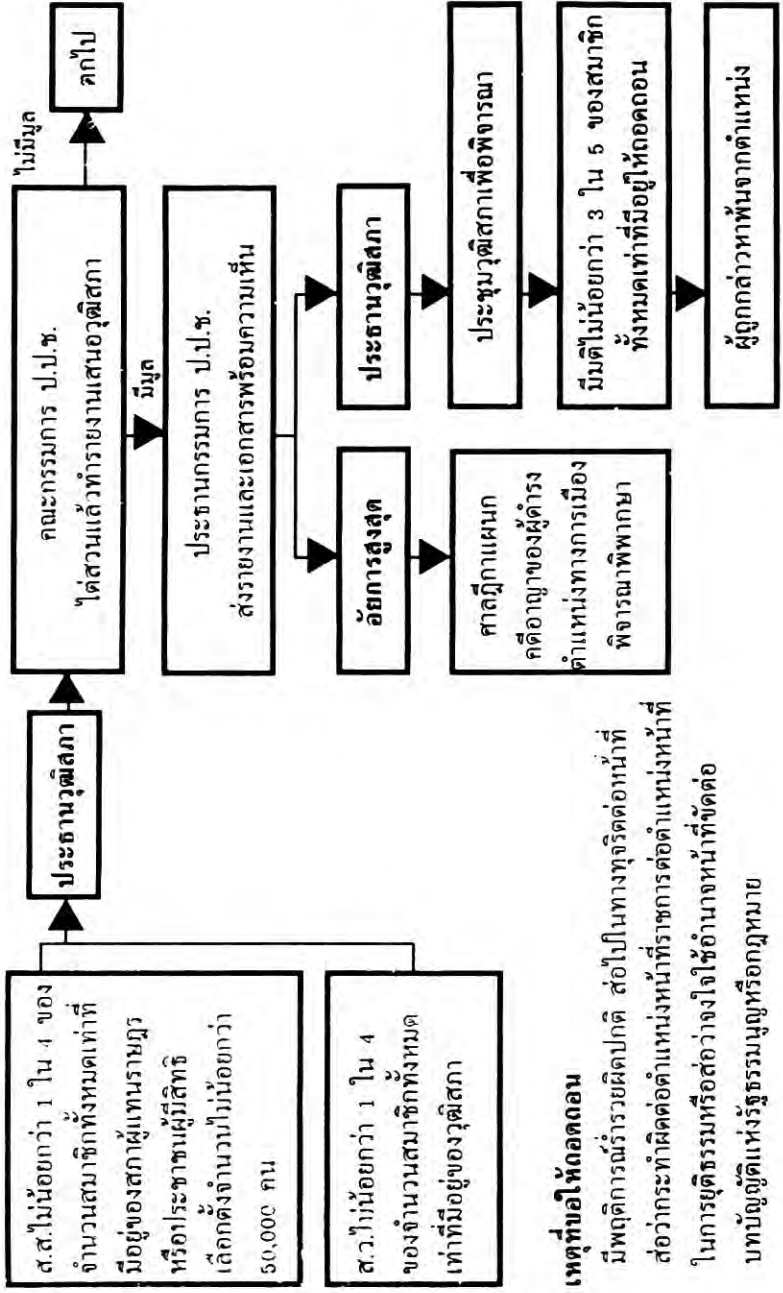
การถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง



เหตุที่ร้องขอ

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

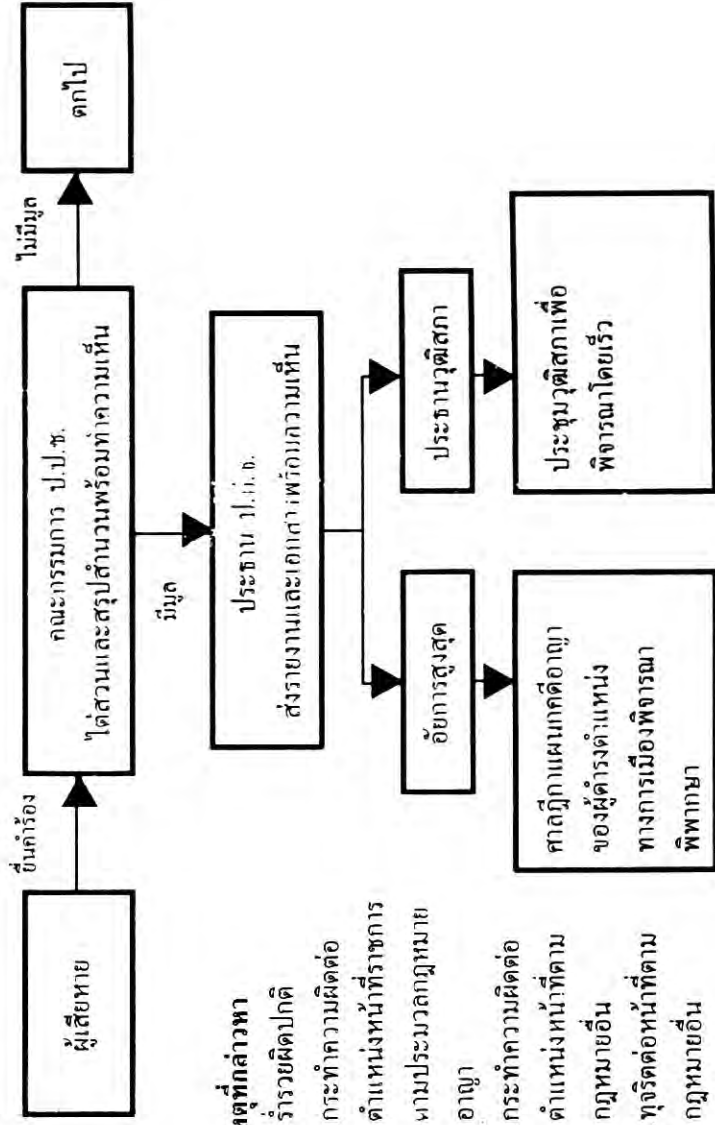
การถอดถอนจากตำแหน่ง



เหตุที่ขอให้อถอดถอน

มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่
 ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการต่อตำแหน่งหน้าที่
 ในการยุติธรรมหรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อ
 บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง



เหตุที่กล่าวหา

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
ห้ามประมวลกฎหมายอาญา
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
4. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

15877

KD
211.1
ส266ว
2547

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
สำนักประชาสัมพันธ์.
ระบบงานรัฐสภา.

